

Burgerinitiatief "Nicotinee"

Aan de orde is het **debat** over **over het burgerinitiatief "Nicotinee"**.

De voorzitter:

Ik heropen de vergadering. Aan de orde is het burgerinitiatief Nicotinee (36594, nr. 1). Dit is het eerste burgerinitiatief dat de Kamer in deze ambtsperiode plenair behandelt en het 22ste plenaire debat sinds de invoering van het instrument. Dit is dus toch een bijzonder moment; zo vaak doen we dit niet. Het is toch altijd mooi om te zien dat het instrument dat we als Kamer hebben ook echt benut en gebruikt wordt; dat is ook belangrijk voor burgers.

De kern van het burgerinitiatief Nicotinee is een verbod op de verkoop van alle nicotinehoudende producten aan iedereen die geboren is vanaf 1 januari 2012. Het is een initiatief van ConsumentenClaim, Rookpreventie Jeugd, gezondheidskloof.nl, de Nederlandse Vereniging van Artsen voor Longziekten en Tuberculose en de Nederlandse Internisten Vereniging. Een delegatie is vandaag hier aanwezig. Ik heet hen van harte welkom. Zij zitten in de Voorzittersloge. Wederom van harte welkom. Tevens heet ik uiteraard de staatssecretaris Volksgezondheid, Welzijn en Sport welkom, net als alle mensen die dit debat vanaf de publieke tribune of elders volgen. Allemaal welkom.

Mevrouw De Kanter zal zo dadelijk vanaf het spreekgestoelte een toelichting op het burgerinitiatief geven. Ik verzoek de Kamerbewaarder dan ook om haar naar het spreekgestoelte te begeleiden. Wij wensen haar natuurlijk heel veel succes, want dit is toch altijd weer een bijzonder moment.

Geachte mevrouw De Kanter, voordat ik u het woord geef, merk ik op dat de afspraak is dat er tijdens uw bijdrage niet geïnterrupteerd mag worden. Er mogen dus geen vragen worden gesteld of opmerkingen worden gemaakt door de Kamerleden. U heeft vijf minuten spreektijd voor uw toelichting. Daarvoor geef ik u nu graag het woord.

Mevrouw De Kanter:

Dank. Geachte voorzitter, leden van de Tweede Kamer, mensen op de tribune, collega's en familie, en de hele initiatiefnemersloge. U komt vast ook weleens in de buurt van een schoolplein, waar de vape aan een niet te stuiten opmars bezig is en waar handhaving duidelijk ernstig tekortschiet. Misschien heeft u gisteren ook de alarmerende berichten van RTL gehoord: longbloedingen, klaplongen, de hart-longmachine en vapende kinderen. 70% van de vapende jongeren — dat zijn vaak kinderen — rookt ook. Elke dag sterven in Nederland meer dan 50 mensen aan de sluipmoordenaar tabak. Dat zijn 20.000 mensen per jaar.

Als longarts was het bijna 40 jaar mijn taak om mensen te vertellen dat ze kanker of COPD hadden, meestal ten gevolge van roken. Deze dodelijke verslaving wordt vrijwel altijd in de jeugd opgelopen en laat een spoor van ellende achter. U kunt hier vandaag iets tegen doen, en geschiedenis schrijven. U kunt het verschil maken. U kunt onze toekomstige generaties beschermen, terwijl deze wet de huidige rokers met rust laat; dat is heel erg belangrijk. Ruim 70.000 mensen tekenden het burgerinitiatief Nicotinee. Wij vragen u, namens alle ondertekenaars, om dit initiatief om te zetten in wetgeving, met een uitbreiding van de handhaving in het heden.

Het RIVM berekende dat bijna 700.000 Nederlanders kampen met een chronische ziekte door roken. Het gaat om kanker, hart- en vaatziekten en COPD. Dat zijn ziekten die onze zorg onnodig verstikken, wachtlijsten doen groeien en de zorgkosten laten oplopen. Roken is bovendien de allergrootste oorzaak van de gezondheidskloof in ons land. Mannen met een praktische opleiding hebben deze verslaving twee keer zo vaak. Zij leven daardoor gemiddeld tien jaar korter: tien jaar waarin zij hun kinderen en kleinkinderen niet kunnen zien

opgroeien en hun geliefden in rouw achterlaten. Twee op de drie rokers sterven aan de gevolgen ervan, vaak voor hun pensioen. Hun bijdrage aan onze samenleving, materieel en immaterieel, eindigt dan abrupt. Een meerderheid van de rokers wil graag stoppen, maar het sterk verslavende effect van nicotine houdt hen tegen. Nicotine is vrijwel net zo verslavend als heroïne en cocaïne. Al mijn patiënten die rookten, vertelden mij, vaak met schaamte, dat ze als kind of tiener waren begonnen.

Tot 2017 nam het aantal rokende jongeren af, maar met de e-sigaret of vape heeft de nicotine-industrie weer iets gevonden om die dalende trend te keren. Er beginnen meer jongeren met roken. Jonge kinderen worden vanaf de middelbare school, en steeds vaker ook op basisschoolleeftijd, op TikTok en Instagram verleid met vapes in allerlei smaken en kleuren, sinds kort gecombineerd met games. Het uiterlijk en de smaak van de vapes laten hen denken dat het cool en onschuldig is om te vaperen, maar kinderen die vaperen zijn razendsnel verslaafd dankzij de hoge dosis nicotine die ze binnenkrijgen. En eenmaal verslaafd is de stap naar het roken van sigaretten snel gemaakt. "Vaperen is voor de kleintjes" hoor je de rokende scholieren zeggen. Een kwart van de jongeren tussen 12 en 16 jaar vaperen en 70% van hen rookt daarnaast. Geen misverstand: vaperen is ook schadelijk voor zowel de lichamelijke als de mentale gezondheid. Wij moeten onze jeugd beschermen tegen deze trend.

Nu weer meer jongeren gaan roken, is de belofte van een rookvrije generatie in 2040, sinds 2018 nota bene overheidsbeleid, een loze belofte geworden. Het is tijd voor een dappere en duidelijke stap voor een wet op een nicotinevrije toekomstige generatie. Ons voorstel voor de Nicotinewet is dat aan niemand geboren vanaf 2012 ooit nog nicotineproducten verkocht mogen worden. Met andere woorden, vanaf 2030 stijgt de minimumleeftijd dat je nicotineproducten kunt kopen elk jaar met een jaar. Laten we deze en alle toekomstige generaties voor eens en voor altijd beschermen met een wet die niet ingrijpt op de levens van huidige rokers, maar die jongeren beschermt tegen een verslaving waarvan ze in hun puberjaren niet kunnen overzien wat die met hun toekomst doet. Op hun 40ste, wanneer ze ziek worden of sterven aan longkanker, zoals mijn nichtje en heel veel patiënten die ik als longarts heb gekend, is er namelijk geen keuze meer.

Het is onze morele plicht en zelfs een grondrecht van onze kinderen dat we hun gezondheid beschermen. Dat vraagt per direct een sterke intensivering van de handhaving van de Tabakswet. Dat is het tweede punt in ons burgerinitiatief. Het smaakjesverbod, de leeftijds grens en het onlineverkoopverbod moeten streng en consequent worden gehandhaafd. Een landelijk coördinatieteam handhaving, versterkte capaciteit bij de NWWA en samenwerking tussen politie, Douane en het OM zijn cruciaal. Scholen en ouders moeten worden uitgerust met middelen om illegale handel tegen te gaan. Innovatieve technologieën zoals kunstmatige intelligentie kunnen helpen om illegale reclame en verkoop op sociale media op te sporen en tegen te gaan.

Wie onze voorstellen in verband wil brengen met de keuzevrijheid van het individu, moet beseffen dat bescherming tegen dodelijke risico's geen kwestie van keuzevrijheid is, maar van gezond verstand. Een overgrote meerderheid van de Nederlanders steunt het idee van de rookvrije generatie. Het is tijd om deze steun te vertalen naar actie. Met de Nicotinewet bouwen we aan een toekomst waarin onze kinderen en kleinkinderen niet langer slachtoffer zijn van tabak en nicotine. Het gaat over het beschermen van de generaties die Nederland morgen zullen dragen.

U kunt wat doen vandaag. Sta op voor onze jeugd, kies voor een nicotinevrije generatie en zet het burgerinitiatief om in wetgeving.

Ik dank u voor uw aandacht.

De voorzitter:

Ik dank mevrouw De Kanter hartelijk voor haar toelichting.

(Applaus vanaf de publieke tribune.)

De voorzitter:

Het is niet heel gebruikelijk, maar voor deze keer laat ik het toe, want het is ook weer een bijzonder moment. Ik vraag de Kamerbewaarder u te begeleiden naar de Voorzittersloge, zodat wij kunnen aanvangen met het debat met de staatssecretaris. We doen het als een regulier debat. U heeft allemaal vier minuten spreektijd. Als eerste spreker van de zijde van de Kamer heb ik genoteerd mevrouw Daniëlle Jansen, namens Nieuw Sociaal Contract.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Voorzitter. Er is geen onderwerp waar ik hier in Den Haag zo mee bezig ben als het stoppen met roken. We hebben zojuist van Wanda de Kanter gehoord wat roken en vaperen aanricht bij kinderen. Ik wil haar en haar team hartelijk danken voor het indienen van dit ontzettend belangrijke burgerinitiatief.

Gisteravond bij Nieuwsuur werd gemeld dat NSC tegen het burgerinitiatief zou zijn, maar laat ik helder zijn: wij staan net als de strijders daar 100% achter een rookvrije generatie en dus achter dit initiatief. Maar laten we eerlijk zijn. Hoe vaak moeten we cijfers en verhalen nog herhalen voordat we echt in beweging komen? Gisteren nog kwam het verontrustende nieuws dat veertien kinderen het afgelopen jaar in het ziekenhuis zijn beland nadat ze hadden gevaperd. Die veertien gevallen zijn volgens kinderartsen slechts het topje van de ijsberg. Wat moet er nog meer gebeuren willen we het lef hebben om rigoureuze stappen te zetten?

Voorzitter. Ik ben wel bereid om vandaag een stap te zetten die ertoe doet. Ik dien vandaag samen met Harmen Krul, van het CDA, een motie in die voorstelt om de minimumleeftijd voor de verkoop van nicotineproducten te verhogen van 18 naar 21 jaar. De reden voor deze leeftijdsverhoging leg ik u nu uit. Onderzoek toont aan dat het uitstellen van de leeftijd waarop jongeren beginnen met roken een belangrijke en effectieve strategie is om roken op latere leeftijd te voorkomen. De meeste jongeren beginnen te roken tussen de 15 en 17 jaar. Het verhogen van de minimumleeftijd naar 21 jaar zal vooral effect hebben op deze leeftijdsgroep, omdat die mensen minder vaak vrienden of kennissen boven de 21 jaar hebben die voor hen nicotineproducten kunnen kopen. Daardoor wordt de toegang tot sigaretten aanzienlijk beperkt. Dit laten resultaten van onderzoeken in de Verenigde Staten ook zien: na verhoging van de minimumleeftijd van 18 naar 21 jaar daalde de kans dat iemand in deze leeftijdsgroep ging roken met maar liefst 39%. Nieuw Sociaal Contract is ervan overtuigd dat dit een belangrijke stap is in de realisatie van een rookvrije generatie.

Het is en blijft ons doel om juist kinderen en jongeren te beschermen tegen de gevaren van roken. Dat omvat niet alleen zelf roken, maar ook secundair roken. Ook dat heeft namelijk ernstige gevolgen voor de gezondheid. Juist in afgesloten ruimtes zoals de auto blijft rook hangen en ademen kinderen die in. Daarom hebben tal van andere Europese landen allang de keuze gemaakt om roken in auto's met daarin kinderen te verbieden. Maar Nederland blijft achter. Ondanks dat 91% van de Nederlanders dit steunt en Raadsaanbevelingen hiertoe oproepen, weigert het kabinet om actie te ondernemen. Onbegrijpelijk. Wij zullen daarom een motie indienen om dit alsnog te realiseren, niet om rokers te benadelen, maar om kinderen een gezonder leven te bieden.

Voorzitter. Om jongeren beter te kunnen beschermen tegen het beginnen met roken, hebben we ook vragen over de handhaving van het rookverbod op scholen. Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor het naleven van dit verbod. Kan de staatssecretaris inzicht geven in de structurele middelen die zij hiervoor ontvangen? Daarnaast horen we graag hoe de

handhaving in de praktijk uitpakt. Zijn er uniforme richtlijnen die hierbij ondersteunen, of wordt de invulling volledig aan scholen zelf overgelaten?

Tot slot. De staatssecretaris adviseerde gister ouders: pak het af, gooi het weg. Begrijpt hij dat dit advies slecht kan vallen, gezien zijn eigen ervaring met weerstand bieden aan de eisen in de supermarkt voor wat betreft zijn 3-jarige dochter? Hij stelde ook dat we al een vapeverbod hebben, maar de praktijk toont aan dat dit niet werkt. Alleen strengere handhaving is niet genoeg. Het verhogen van de leeftijdsgrens naar 21 geeft een helder signaal: nicotineproducten zijn niet voor jongeren.

De voorzitter:

Voor u vertrekt, zie ik een aantal mensen opveren om een interruptie te plegen. Als eerste bij de microfoon is mevrouw Tielen namens de VVD.

Mevrouw Tielen (VVD):

Ik wil toch wel graag van mevrouw Jansen weten wat ze nou precies wel en niet wil. Dat bedoel ik niet flauw. In september hield mevrouw Jansen op de nationale televisie, bij EenVandaag, nog een pleidooi voor eigenlijk het burgerinitiatief zoals dat vandaag is gepresenteerd. Gisteren hoorden we inderdaad dat ze ertegen zijn en nu heeft ze een ander voorstel. Wat beoogt de fractie van NSC nou precies rondom nicotinegebruik?

Mevrouw Daniëlle Jansen (NSC):

Zoals ik net zei, ben ik en is de fractie van Nieuw Sociaal Contract voor dit burgerinitiatief. Zoals ik eerder al aangaf, ben ik bezig met een initiatiefnota rondom dit onderwerp. De reden waarom ik nu voor een leeftijdsverhoging van 18 naar 21 jaar kies, is dat er bijzonder weinig draagvlak is in de Tweede Kamer. Een motie indienen zal daarom nu zinloos zijn. Daarom ga ik er iets meer tijd in stoppen, in de hoop dat ik meer fracties meekrijg. Dat is de enige reden. Wij zijn echt voor dit initiatief en staan er honderd procent achter.

De heer Crijns (PVV):

Ik heb naar het betoeg van mevrouw Jansen, van NSC, geluisterd. Ze wijkt niet af en houdt constant hetzelfde verhaal. Mijn complimenten daarvoor. Maar het baart mij zorgen dat zij met een motie gaat komen die de leeftijd naar 21 jaar verhoogt. We kunnen zien dat het nu al niet werkt. Kinderen kunnen nu al op de illegale markt heel schadelijke illegale vapes krijgen. Hoe gaat dit voorstel voorkomen dat die kinderen via Snapchat, Instagram en noem maar op aan die illegale vapes komen?

Mevrouw Daniëlle Jansen (NSC):

De maatregelen die Nieuw Sociaal Contract voorstelt, zijn echt gericht op het realiseren van een rookvrije generatie, zodat de gezondheid van kinderen en jongeren niet beschadigd wordt. Als het goed is, komt de staatssecretaris met een heel groot plan rondom vaperen. Daarbij helpt het, als je kinderen van roken en vaperen af wilt houden, om de beschikbaarheid van rookwaar te beperken op verschillende manieren. Het verhogen van de leeftijd zorgt ervoor dat deze waren minder beschikbaar zijn voor jongeren.

De voorzitter:

Een vervolgvraag.

De heer Crijns (PVV):

Een punt van orde. Hoeveel interrupties hebben we in totaal?

De voorzitter:

Ik wilde het eigenlijk niet beperken, maar dan ga ik er wel van uit dat u zichzelf een beetje beperkt qua inhoud.

De heer **Crijns** (PVV):

Mooi inderdaad. Maar mevrouw Jansen beantwoordt niet mijn vraag. De leeftijdsgrens is nu al 18 jaar. Kinderen kunnen nu nog altijd aan illegale vapes komen. Hoe gaat deze motie er dan voor zorgen dat die illegale markt wordt aangepakt?

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Nogmaals, ik ben ervan overtuigd dat het beperken van de beschikbaarheid van middelen, dus zowel sigaretten als vapes, een van de meest effectieve maatregelen is bij het realiseren van een rookvrije generatie. Dus nogmaals, als je de leeftijdsgrens verhoogt van 18 naar 21 jaar, dan draagt dat bij aan het beperken van de beschikbaarheid. Ik zie ook wel dat het geval "vapes" ontzettend lastig is, omdat er een hele grote illegale markt is. Dat vraagt om meer handhaving. Daarom ben ik ook blij dat de staatssecretaris aardig wat middelen beschikbaar heeft gesteld, zodat de NVWA beter kan handhaven.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dank voor het betoog van de NSC-collega. Wij kennen mevrouw Jansen als een bevlogen voorstander van het tegengaan van roken. Wat mij alleen bevreemdt, is dat wij vanmiddag gaan stemmen over bezuinigingen op preventie, die ook rookprogramma's behoorlijk raken. De vorige staatssecretaris zei daar zelfs over dat een aantal programma's gewoon teniet worden gedaan. Dat zijn programma's die kunnen voorkomen dat kinderen beginnen met roken. Dat zijn programma's die mensen kunnen helpen met stoppen met roken. Die programma's gaan er straks, met de steun van NSC, allemaal aan. Ik vroeg me af hoe mevrouw Jansen daarnaar kijkt.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Die vraag krijg ik bijna bij ieder debat, dus die verwachtte ik hier nu ook weer. Nogmaals, ook ik vind de bezuinigingen op het preventiebudget erg pijnlijk. Tegelijkertijd moeten wij bezuinigen, dus er valt ook een deel van het preventiebudget af. De maatregelen die overblijven, zijn het normeren en het veranderen van de wetgeving. Nieuw Sociaal Contract bepleit met dit voorstel dat je een aanpassing doet in de wetgeving, zodat de beschikbaarheid van tabak en rookwaar vermindert. Als je dan kijkt naar de meest effectieve maatregelen, dan gaat het over het verminderen van marketing, hogere accijnzen en het beperken van de beschikbaarheid. Daar wil ik op inzetten, omdat dat de meest effectieve maatregelen zijn ...

De **voorzitter**:

Dank u wel.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Oké.

De **voorzitter**:

Anders is er helemaal geen ruimte meer. Ik wil ook de staatssecretaris nog het woord geven straks. Mevrouw Dobbe, een vervolgvraag.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Er wordt natuurlijk heel vaak naar gevraagd omdat het een hele onlogische keuze is. Als je zegt dat je moet bezuinigen, dan is dat een keuze. Ervoor kiezen om die bezuinigingen door te zetten en te steunen terwijl ook andere keuzes mogelijk zijn, is ook een keuze. Dat is een keuze die mevrouw Jansen hier maakt. Daarom vraag ik hiernaar. Want aan de ene kant vraagt mevrouw Jansen ons om keuzes te maken in voorstellen die ze doet. Aan de andere kant breekt ze van alles af en steunt ze die afbraak. Dat vind ik ingewikkeld. Ik zou toch aan mevrouw Jansen willen vragen of zij vanmiddag bij de stemmingen dan ook zegt: als we echt een rookvrije generatie willen, als we echt van dat roken af willen, dan doen we die

bezuinigingen niet. Dan maken we een andere keuze. Daar kunnen we ook vanmiddag voor kiezen. Daar maakt zij volgens mij een heleboel mensen heel erg blij mee.

De voorzitter:

Dank u wel. Ik heb net gezegd dat ik het niet wilde beperken, maar dat betekent niet dat interrupties statements zijn of hele betogen. Dat is het andere uiterste. Anders ga ik het wel beperken.

Mevrouw Daniëlle Jansen (NSC):

Als ik echt voor een rookvrije generatie wil gaan, dan kom ik toch terug bij de maatregel zoals Nieuw Sociaal Contract net voorstelde en bij het burgerinitiatief zoals dat net is gepresenteerd. Daarbij betekent meer geld voor preventie niet altijd dat je ook meer effect hebt. Als er minder budget is, dan ben ik er ook niet zeker van dat dat minder hard zal gaan. En er blijft ook nog budget over. Het is dus ook niet zo dat we niks meer kunnen.

Mevrouw Paulusma (D66):

Dank voor de collegialiteit, want ik wil nog even verder op dit punt. Ik hoor mevrouw Jansen dit namelijk continu zeggen: we moeten bezuinigen. Dit kabinet heeft zeer gezonde overheidsfinanciën doorgekregen van het vorige kabinet, dus dit is echt daadwerkelijk een politieke keuze. Ik hoor mevrouw Jansen opnieuw zeggen dat de meest effectieve maatregelen de maatregelen zijn die mevrouw Jansen opnoemt, en daar wil ik nog wel in meegaan, maar mevrouw Jansen weet ook dat het en-en-en-en-en is. Dus je moet én aan voorlichting doen én aan stoppen met roken. Je moet al die programma's doorzetten die NSC nu kapotbezuinigt. Dus ik ben toch wel benieuwd naar het volgende. Dit voelt een beetje als een "rookgordijn" en dat is misschien een toepasselijk woord tijdens dit debat, maar het kan niet waar zijn wat mevrouw Jansen nu zegt.

Mevrouw Daniëlle Jansen (NSC):

Ik blijf bij mijn pleidooi voor de meest effectieve maatregelen. Die hebben nu wat mij betreft te weinig aandacht gekregen. Ik pleit dus nog steeds voor de maatregelen die ik voorstel en die van het burgerinitiatief. Ik ben het met mevrouw Paulusma eens dat het en-en-en is. We hebben ook niet alle interventies wegbezuinigt, want zoals ik net zei: er blijft nog een heel budget over waarmee ook nog best wat mogelijk is. Dus dan ga je én ingrijpen op wetgeving én heb je ook nog passende interventies.

De voorzitter:

Een vervolgvraag.

Mevrouw Paulusma (D66):

Wat mevrouw Jansen zegt klopt niet. Ze blijft namelijk hangen in "de meest effectieve maatregelen". Die zijn alleen maar effectief als je het totaalpakket doet. Dus als mevrouw Jansen echt wil strijden voor een rookvrije generatie, dan draait ze de bezuinigingen terug en gaat ze net zo hard strijden voor preventie zoals voorlichting en voor alle andere activiteiten die dit kabinet kapotbezuinigt om ervoor te zorgen dat "de meest effectieve maatregelen" zoals mevrouw Jansen ze verkoopt daadwerkelijk effectief zijn.

Mevrouw Daniëlle Jansen (NSC):

Ik ga in herhaling vallen, maar de meest effectieve maatregelen heb ik net opgesomd. Het is niet altijd in combinatie met bepaalde programma's. Zoals ik net zei: er blijft een budget over waarin we ook andere programma's en interventies kunnen aanbieden naast die wetgeving. Dus ik heb goede hoop dat dit goedkomt.

De voorzitter:

Dank u wel. Ik denk dat ik de heer Crijns zag gebaren dat hij mevrouw Slagt-Tichelman namens GroenLinks-PvdA het woord gunde.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Ik heb nog een vraag. We hebben de woorden van mevrouw De Kanter gehoord over de verschrikkelijke gevolgen die vaperen en roken hebben voor de samenleving. We willen dat preventief oplossen met regelgeving. Maar er zijn ook hele mooie programma's voor kinderen die nu al nicotineverslaafd zijn en die gunnen we ook een goede rookvrije toekomst, dus die zouden we met antivapeprogramma's of antirookprogramma's speciaal gericht op jongeren willen begeleiden. Is mevrouw Jansen van NSC bereid om daar wel in te investeren en daar wel geld voor vrij te maken?

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik kan me het voorstel van mevrouw Slagt-Tichelman heel erg indenken. Er zijn inderdaad jongeren verslaafd en die hebben hulp nodig om ervan af te komen. Ik ben dus heel erg voor dit soort begeleidingsprogramma's, maar we weten allemaal dat er weinig middelen zijn. Dus mijn vraag aan de staatssecretaris zou zijn of hij dit soort ondersteuningsprogramma's zou kunnen integreren in zijn grotere plan gericht op vaperen. Dat lijkt me dus een terechte vraag.

De voorzitter:

Dan is het woord aan de heer Crijns voor een interruptie namens de PVV.

De heer **Crijns** (PVV):

Ik heb even een vraag over het Nicotine-initiatief. Mevrouw Jansen gaf aan dat ze pal achter het initiatief staat. Mevrouw Jansen staat voor goed bestuur. NSC staat voor goed bestuur. Wat mij dan eigenlijk verbaast is dat we een leeftijdsgrens creëren. Dat is eigenlijk pure leeftijdsdiscriminatie en dat is in strijd met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikelnummertje 21. Als u goed bestuur hoog in het vaandel heeft, waarom gaat u dan tegen dit artikel in?

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Dat lijkt me heel simpel: omdat ook in de Grondwet staat dat de overheid verantwoordelijk is voor de gezondheid van alle Nederlanders. Die verantwoordelijkheid laten wij op dit gebied schieten. Ik vind juist dat ik mijn taken heel serieus neem door dit met wetgeving aan te pakken.

De voorzitter:

Tot slot, meneer Crijns.

De heer **Crijns** (PVV):

Ik concludeer, via u voorzitter, dat als de grondrechten NSC niet uitkomen, zij die aan hun laars lappen. Maar zodra die hun uitkomen, pakken ze die.

De voorzitter:

Mevrouw Jansen, vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ja, wat moet ik daarop zeggen? Ik vind het belangrijk dat wij als overheid serieus omgaan met de gezondheid van kinderen. Dat gebeurt nu niet. Ik vind dat wij die taak hebben, en dat heeft niks te maken met het niet serieus nemen van goed bestuur of wat dan ook.

De voorzitter:

Ik dank u voor uw inbreng namens Nieuw Sociaal Contract. Dan nodig ik de heer Krul uit om zijn inbreng te komen doen namens het CDA.

De heer **Krul** (CDA):

Het is zo gezellig in die coalitie, hè.

Voorzitter. Dank aan mevrouw Wanda de Kanter, alle andere indieners en de ondertekenaars: het burgerinitiatief. Ik vind het heel bijzonder dat jullie er vandaag zijn en dat het gelukt is. Jullie strijd om roken en vpen terug te dringen, is ook de onze. Er zijn 57.000 handtekeningen opgehaald. Dat is een prachtig aantal. Hiermee is de waarde van het initiatief eigenlijk al bewezen. Het belangrijkste voorstel uit het burgerinitiatief Nicotinee is het invoeren van wat wij noemen een "generationeel verbod". Dat betekent dat de leeftijdsgrens voor verkoop van nicotinehoudende producten vanaf 2030 elk jaar met een jaar omhooggaat, waarmee de eerste nicotinevrije generatie wordt bereikt. Het CDA heeft hier helemaal geen vragen over, omdat we het met de indieners eens zijn. We hebben ons hier al eerder voor uitgesproken. Ik zou me daarom zo kunnen voorstellen dat we een motie gaan indienen die de staatssecretaris vraagt om deze oplossing, deze stip op de horizon, verder te onderzoeken en uit te werken, zodat wij kunnen beslissen wat daar wettelijk voor nodig is.

De indieners vragen in hun voorstel ook om een nieuwe toezichthouder. Daarmee is het CDA het dan weer niet eens. We weten dat de NVWA veel moeite heeft om de huidige regelgeving te handhaven, maar het is wel de vraag of een nieuwe toezichthouder zou kunnen helpen als het gaat om de grootste capaciteitsproblemen en de knelpunten daarbij. Wij betwijfelen of een nieuw orgaan daar iets gaat toevoegen of oplossen.

Maar goed, dit debat geeft ons ook de gelegenheid om de staatssecretaris te vragen naar zijn eigen inzet op het gebied van roken en vpen. Hij is bezig met een actieplan. Zijn er al wat tipjes van de sluijer die hij kan oplichten? Hij heeft ronkende aankondigingen gedaan over de strategieën, maar tot nu toe hebben we nog niks gezien. Daarom heb ik een paar vragen. In januari heb ik een motie van mevrouw Jansen van NSC mede ondertekend, die vraagt om een breder rookverbod in de nabijheid van kinderen. De staatssecretaris heeft daarop aangegeven dat hij een wetsvoorstel in voorbereiding heeft. Hoe staat het met dat wetsvoorstel? Kan hij ook daar een tipje van de sluijer oplichten? Bij de begrotingsbehandeling VWS heeft de staatssecretaris ook vaak verwezen naar zijn ambitie van een samenhangende preventiestrategie. Wij zijn erg nieuwsgierig wanneer de samenhangende preventiestrategie naar de Kamer komt, want daar hebben wij hoge verwachtingen van.

Voorzitter. Ik heb nog een ander punt. In 2025 gaat in Canada een nieuwe wet in, de zogenaamde "tobacco manufacturer cost recovery fee"-act. De Canadese overheid gaat de kosten van het gehele tabaksontmoedigingsbeleid verhalen op de tabaksindustrie. Dan gaat het om kosten van de campagnes, hulp bij het stoppen met roken, handhavingskosten, salarissen van ambtenaren. Hoe beoordeelt de staatssecretaris deze Canadese wet, en zien wij hier misschien ook iets in? Misschien dat er dan zelfs meer ruimte overblijft voor andere preventiedoelen die wij hebben. We beseffen dat daar natuurlijk haken en ogen aan zitten, maar zijn benieuwd of de staatssecretaris kansen voor Nederland ziet, zeker omdat we ook straks een nieuwe uitgebreide producentenverantwoordelijkheid hebben, de UPV's voor zwerfafval, waardoor de tabaksindustrie daar gaat meebetalen aan het opruimen van peuken. Voor gokken hebben we kansspelheffing die gokaanbieders betalen, waarvan de opbrengst naar het verslavingspreventiefonds gaat. Zou je naar deze analogie een nicotineheffing kunnen instellen voor producenten, die bijvoorbeeld door de NVWA geïnd wordt?

Tot slot ben ik blij dat nu ook bekend is dat we die verschrikkelijke vapes zwaarder gaan belasten. Daar gaan we het, denk ik, later vandaag nog een keer over hebben.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Ik kijk heel even rond. Ik zie geen interrupties. Dan dank ik u voor uw inbreng namens het CDA en nodig ik de heer Crijns uit voor zijn inbreng namens de PVV.

De heer **Crijns** (PVV):

Dank u wel, voorzitter. Allereerst mijn complimenten aan de initiatiefnemers voor hun inzet en betrokkenheid. Maar het zal u waarschijnlijk niet verbazen dat de PVV zeer kritisch is op dit voorstel. Het Nicotinee-initiatief is een betuttelend en futiel plan dat nog meer problemen zal veroorzaken dan oplossen. Het plan is om vanaf 2030 een generatiestelsel in te voeren waarbij nicotineproducten volledig verboden worden voor een specifieke groep. De leeftijdsgrens zal jaarlijks opschuiven. Voor de PVV-fractie gaat dit simpelweg veel te ver.

Voorzitter. Dit voorstel is om drie redenen onacceptabel. Ten eerste is het niet uitvoerbaar. Ten tweede beperken deze maatregelen de keuzevrijheid van toekomstige volwassenen en openen ze de deur naar nog meer overheidsbemoeienis met persoonlijke keuzes. Waar stopt het? Vandaag is het nicotine, morgen is het alcohol en overmorgen is het suiker of wat anders. Waar stopt deze bemoeizucht?

Ten derde laat de geschiedenis keer op keer zien dat verboden falen. Neem de Amerikaanse drooglegging in de jaren twintig. Het idee van de overheid was heel simpel: alcohol verbieden om maatschappelijke en gezondheidsproblemen op te lossen. Het resultaat? Mensen gingen massaal illegaal drinken. Smokkel bloeide op in Amerika en de georganiseerde misdaad werd machtiger dan ooit. Het verbod faalde uiteindelijk en werd in 1933 afgeschaft. Ook hier in Nederland hebben we een recent voorbeeld: het verbod op vapes met smaakjes. Dit had juist het tegenovergestelde effect. Jongeren werden nieuwsgierig naar het verboden product en begonnen juist te experimenteren. Tegelijkertijd groeide de illegale handel in vapes, iets waarvoor de PVV-fractie had gewaarschuwd.

Dit Nicotinee-initiatief zal dezelfde kant op gaan. Jongeren zullen roken zien als een verboden vrucht en via illegale markten alsnog toegang krijgen tot deze producten. Nederland is geen eiland. Nederland heeft meer dan 1.000 kilometer aan grenzen met landen waar nicotineproducten gewoon te koop blijven. Wat denkt u dat er gebeurt als we zo'n verbod gaan instellen? Mensen zullen massaal over de grens kopen. De smokkel zal bloeien en de zwarte markt zal sterker dan ooit worden. Deze gevolgen raken niet alleen onze samenleving als geheel, maar hebben ook een grote impact op onze ondernemers in de grensregio's. Zij betalen belasting, zorgen voor banen en houden de economie in de grensstreek draaiende. Toch worden juist zij opnieuw de dupe van dit voorstel. Terwijl deze ondernemers bijdragen aan de samenleving, verliezen zij de inkomsten, terwijl criminelen in de illegale handel alleen maar rijker en rijker worden. Is dat wat de initiatiefnemers willen?

Tot slot, voorzitter. Iedereen, maar dan ook iedereen, weet dat roken schadelijk is, zeker voor kinderen. Maar dit voorstel ondermijnt de rol van ouders. Zij moeten hun kinderen begeleiden naar gezonde keuzes. Het is niet de taak van de overheid om die verantwoordelijkheid te nemen.

Voorzitter. Bovendien wordt er al best veel gedaan op het gebied van preventie. Scholen, sportverenigingen en kinderspeelplaatsen zijn grotendeels rookvrij. De leeftijdsgrens voor tabaksverkoop is verhoogd. Sigaretten zijn nauwelijks nog verkrijgbaar en extreem duur.

Voorzitter. Daarom heb ik een aantal vragen aan de staatssecretaris. Zijn er niet al voldoende regels om jongeren in ons land te beschermen? Gaan we met dit initiatief niet een stapje te ver?

Tot zover. Ik zie een interruptie van mevrouw Jansen.

De **voorzitter**:

Dat heeft u goed gezien.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Meneer Crijns heeft het erover dat het burgerinitiatief de toekomstige vrijheid beperkt. Kan de heer Crijns toelichten welke vrijheid je hebt als je voortijdig sterft door roken? Welke vrijheid heb je als je ziek wordt door het roken, waardoor je niet meer de dingen kunt doen die je eigenlijk zou willen doen? En welke vrijheid heb je als een groot deel van je geld opgaat aan sigaretten, terwijl je eigenlijk van het roken af wilt?

De heer **Crijns** (PVV):

De PVV onderschat de gevolgen van roken absoluut niet. Laat dat even als een paal boven water staan. Maar we zeggen wel dat dit voorstel niet gaat werken. Dit voorstel gaat dadelijk nog meer illegaliteit creëren. Dit voorstel helpt de ondernemers om zeep. Dat hebben we kunnen zien met de drooglegging en het verbod op vapes. Kijk naar de zwarte markt. Wat wel werkt, is voorlichting en verantwoordelijkheid. Iedereen die volwassen wordt, die 18 jaar of ouder is, heeft een eigen verantwoordelijkheid om voor een keuze te zijn. Inderdaad, als iemand een sigaret wilt roken, laat diegene een sigaret roken. Als iemand een biertje wil drinken, laat diegene een biertje drinken. We moeten eens een keer ophouden met betuttelen hier in de zaal.

De **voorzitter**:

Een vervolgvraag.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Dat was geen antwoord op mijn vraag. U heeft het over beperking van vrijheid. Ik hoor graag van meneer Crijns welke vrijheid volwassenen hebben als ze verslaafd zijn. Ze willen eigenlijk van het roken af, maar dat lukt ze niet. Welke vrijheid hebben ze dan?

De heer **Crijns** (PVV):

Mevrouw Jansen haalt een paar dingen door elkaar. Ze hebben natuurlijk de vrijheid om te stoppen met roken. Genoeg mensen in Nederland en wereldwijd zijn gestopt met roken en zijn overgestapt op alternatieve producten, zoals een e-sigaret. Die is minder schadelijk en is gecontroleerd. Ik hoor mevrouw Paulusma nu iets zeggen. Dan heb ik het niet over illegale vapes, mevrouw Paulusma, maar over de e-sigaretten. Maar goed, zo iemand heeft de vrijheid om te willen stoppen.

De **voorzitter**:

Volgens mij kwam het van de tribune. Het verzoek is wel om daar ... Ik snap dat het af en toe uitnodigt ...

De heer **Crijns** (PVV):

O, sorry. Ik dacht dat u het was, mevrouw Paulusma. Excuses.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Dit heet dan uitlokking. Het waren de experts op de tribune die reageerden.

De heer **Crijns** (PVV):

Mijn excuses, nogmaals.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

De PVV vindt het altijd zo lekker makkelijk: zwart of wit. Meneer Crijns zegt: complimenten aan de initiatiefnemers. Meneer Crijns zegt: de PVV onderschat de schadelijke en verslavende consequenties van roken niet. Maar vervolgens is geen enkel voorstel correct. Wat is nou het voorstel van meneer Crijns om al die schadelijke en verslavende effecten bij jongeren te voorkomen? Over hen hoorde ik meneer Crijns toch ook echt met warme woorden spreken.

De heer **Crijns** (PVV):

Dat klopt. Het plan van de PVV is duidelijk. Laat ik dat even vooropstellen.

Verantwoordelijkheid: mensen dienen zelf verantwoordelijkheid te hebben. Voorlichting: zorg dat kinderen zo vroeg mogelijk, al via school ... Ik kijk even naar mezelf. Mijn zoontje heeft in zijn eerste leerjaar al campagnes gekregen om niet te gaan vaperen. We moeten handhaven. We maken hier in Den Haag allemaal mooie regels, maar die regels worden niet of nauwelijks gehandhaafd; kijk naar de illegale markt. Die dingen moeten we gaan doen in plaats van hier symboolpolitiek te gaan doen.

De **voorzitter**:

Een vervolgvraag.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik hoor geen plan. Ik hoor meneer Crijns zeggen: het is verantwoordelijkheid. Dat is geen plan. Ik hoor meneer Crijns zeggen: er is al voorlichting; dat weet ik zelf, want ik zie het in mijn eigen omgeving. We zien de cijfers over nicotinegebruik onder jonge kinderen stijgen; de afgelopen week zagen we daar ook de echt schrikbarende effecten van. Wat is nou het plan van meneer Crijns om die stijging te stoppen?

De heer **Crijns** (PVV):

Voorlichting, verantwoordelijkheid en handhaving; dat is het plan.

De **voorzitter**:

Tot zover op dit punt.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Als we gewoon doen wat we al deden, krijgen we wat we al kregen. Dat is een beetje de PVV-houding in dit debat.

De heer **Crijns** (PVV):

Het is niet de taak van de overheid om voor volwassenen te bepalen of ze wel nicotine gaan gebruiken of niet. Dit plan wil rookwaren permanent verbieden wanneer iemand 18 jaar of ouder is.

De **voorzitter**:

Ik had al "tot slot" gezegd, want ik doe de interrupties gewoon in drieën. U had er al drie, mevrouw Tielen. Ik ga nu dus door naar mevrouw Dobbe. Mocht er helemaal aan het eind een prangende vraag zijn die nog niet gesteld is, dan kijk ik naar de tijd om te zien of daar nog tijd voor is, maar nu mevrouw Dobbe.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik wil hierop doorgaan. Dit is wel een makkelijk verhaal. "Verantwoordelijkheid, voorlichting en handhaving"; zegt de PVV dat hier nu echt? Aan de ene kant schieten ze dit af. Daar kun je je reden voor hebben; je kunt zeggen dat je als PVV het voorstel van Nicotinee helemaal niks vindt. Aan de andere kant zeggen ze "voorlichting en handhaving" en wordt alles wegbezuinigd onder de verantwoordelijkheid van de PVV. Hoe rijmt de PVV dit dan? Want er gaan ook allerlei preventieprogramma's en voorlichtingsprogramma's weg. Er is nauwelijks geld voor handhaving. Hoe gaan we dit dan doen?

De heer **Crijns** (PVV):

In de politiek moet je keuzes maken. Dat heeft dit kabinet gedaan. We hebben het kabinet met het hoofdlijnenakkoord een opdracht meegegeven en het kabinet heeft keuzes gemaakt om op bepaalde momenten te gaan bezuinigen. Mevrouw Dobbe, ik geef u er groot gelijk in dat bezuinigen niet leuk is, maar de afgelopen jaren zijn er miljarden uitgegeven aan allerlei dingen terwijl wij dat geld liever anders besteed zouden hebben gezien. Het geld komt niet

uit de lucht vallen. Als er bezuinigd moet worden, wordt er bezuinigd, maar er gaat nu nog altijd heel veel geld om in preventie. Volgens mij heeft mevrouw Jansen u daar net ook al uitgebreid antwoord op gegeven.

De voorzitter:

Een vervolgvraag, mevrouw Dobbe.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dit is gewoon makkelijk. Je kan zeggen dat het pijnlijk is en dat bezuinigen moet, maar dat moet niet. Er werd de afgelopen jaren bezuinigd op heel veel dingen. Tot de dingen waar niet op werd bezuinigd, behoorden de preventieprogramma's op roken. Die waren er en die worden nu door de PVV wegbezuinigd. Maar dat is dan een keuze. Symboolpolitiek daargelaten — want dat is wat de PVV hier nu doet: heel veel woorden en ze doet vervolgens niks — is mijn vraag of de PVV volwassenen die willen stoppen met roken, die meerdere pogingen nodig hebben om te stoppen met roken en die hun eigen verantwoordelijkheid willen nemen zoals de PVV hier zegt, gaat steunen met meer vergoede en begeleide herstpogingen.

De heer Crijs (PVV):

Als daar een voorstel voor ligt, gaan we daar serieus naar kijken.

De voorzitter:

Tot slot, kort.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Als de PVV haar woorden zoals "verantwoordelijkheid" en al die dingen serieus neemt, gaat ze meteen het voorstel steunen dat wij gaan doen.

De heer Crijs (PVV):

Dat zijn uw woorden. Ik kijk daar eerst naar.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Ik hoor de heer Crijs zeggen dat hij heel blij is dat zijn zoontje voorlichting krijgt op school. Er is ook bewezen dat het voorlichten van kinderen heel erg effectief is. Het moet hand in hand gaan. Nu gaat dit kabinet in 2025 €200.000 bezuinigen op het Trimbos-instituut, het instituut dat het programma Helder op School heeft. In 2027, 2028 en 2029 wordt €643.000 per jaar bezuinigd op het Trimbos-instituut. Kan ik de heer Crijs aan mijn zijde vinden als wij gaan regelen dat die preventieaanpakken Helder op School, antirookprogramma's en goede voorlichting op scholen wél doorgang kunnen vinden?

De heer Crijs (PVV):

Volgens mij heeft de staatssecretaris een paar debatten geleden gezegd dat die programma's wel actief zullen blijven.

De voorzitter:

Een vervolgvraag.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

De staatssecretaris spreekt zichzelf tegen. In de beantwoording van de schriftelijke vragen over smartvapes zegt hij enerzijds in gesprek te gaan met het Trimbos-instituut, maar zegt hij anderzijds op voorhand, dus zonder dat het met het Trimbos-instituut besproken is, dat dat programma doorgang gaat vinden. Vindt u dat ook niet een beetje vreemd?

De heer Crijs (PVV):

Dat zijn de woorden van de staatssecretaris. Daar ga ik niet over.

De **voorzitter**:

Dan tot slot de heer Krul voor een interruptie namens het CDA.

De heer **Krul** (CDA):

Het verhaal van de PVV is eigenlijk vrij helder: "De overheid moet zich er niet mee bemoeien. Het is betutteling. Als mensen willen roken moeten ze dat doen en ouders hebben de verantwoordelijkheid hun kinderen goed op te voeden." Er zijn best veel minderjarigen en volwassenen die wiet roken. Vindt de PVV dat we wiet moeten legaliseren?

De heer **Crijns** (PVV):

Nee.

De **voorzitter**:

Een vervolgvraag. We doen het in drieën, meneer Krul.

De heer **Krul** (CDA):

Er zijn ook best veel ondernemers actief in coffeeshops, in de grensregio en in Amsterdam. Zouden we die niet ontzettend helpen als we wiet legaliseren?

De heer **Crijns** (PVV):

Nee.

De **voorzitter**:

Tot slot. Ik heb van tevoren gezegd dat het in drieën gaat.

De heer **Krul** (CDA):

Ik denk dat de heer Crijns hiermee het schizofrene van zijn eigen inbreng blootlegt. Bij zaken die schadelijk zijn voor de volksgezondheid en die schadelijk zijn voor jongere generaties, heeft de overheid natuurlijk haar verantwoordelijkheid te pakken om die generatie te beschermen. Dat doen we door regulering. Dat doen we door wetten te maken in dit huis. Het bevreemdt mij dat de PVV exact dezelfde redenatie gebruikt als het gaat om het roken van wiet, maar als het gaat over het roken van tabak, wat ook hartstikke schadelijk is, finaal de andere kant op gaat. Ik wil dat toch maar even gezegd hebben.

De heer **Crijns** (PVV):

Als ik daar nog even op mag reageren. Wiet staat op de opiumlijst. Het is een drug. Dat wil ik u even meegeven. Kijk, sigaretten en vapes gaan de illegale markt in, zoals u kunt zien. Het doel van het legaliseren van wiet is de georganiseerde misdaad te beperken en de veiligheid van de samenleving te waarborgen. Dat was een van de doelen van het wietexperiment. We kunnen nu al zien dat de wietdealers dalijk een gat in de markt vinden om over te stappen naar vapes en om daarin te gaan dealen. Wat nu illegaal is, willen we legaal maken en roken willen we gaan verbieden. Gaan we dat dan weer legaal maken over een paar jaar omdat de georganiseerde misdaad dan daarachter zit?

De **voorzitter**:

Ik geef u nog heel kort de gelegenheid, maar met een waarschuwing voor de volgende keer. Als uw laatste vraag weer een uitlokking is, dan krijgt u niet nog een keer de vloer voor een antwoord.

De heer **Krul** (CDA):

De voorzitter is streng vandaag. Het gaat mij om de redenatie. Dan moeten mensen zeker ook maar zelf weten of ze een gordel dragen in de auto, want ze moeten gewoon goed opgevoed zijn. Het gaat om de redenatie van de PVV over wat zij betutteling noemen. Ze slaan de plank mis als ze een andere lijn trekken bij het gebruik van softdrugs. Die lijn delen

we trouwens wel, maar daarom bevreemdt het mij zo dat de PVV hierin zo'n andere afslag neemt.

De **voorzitter**:

Dan dank ik ook de heer Crijns voor zijn inbreng namens de PVV en geef ik het woord aan mevrouw Slagt-Tichelman voor haar inbreng namens GroenLinks-PvdA.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Voorzitter. Vandaag doen wij iets bijzonders. We bespreken een burgerinitiatief over een onderwerp dat de samenleving zo bezighoudt dat het nu dus ook op de agenda van de Tweede Kamer staat. Het is mooi dat mensen gezamenlijk met dit initiatief kunnen komen in onze democratie. Ik wil dan ook beginnen met de initiatiefnemers te bedanken voor het agenderen van dit belangrijke onderwerp.

Gisteren lazen we nog in de krant dat zeker veertien kinderen het afgelopen jaar in het ziekenhuis zijn beland nadat ze hadden gevapt. Onder die veertien gevallen was een opname op de ic, een klaplong en een longbloeding. Elk jaar sterven er in Nederland nog 20.000 mensen aan roken. Zo'n 10% van alle zorg komt door de gevolgen van roken, terwijl die zorg al zo onder druk staat.

Het ergste is dat de tabaksindustrie steeds met nieuwe producten komt om onze kinderen verslaafd te maken. Dat moeten we als Tweede Kamer toch niet willen? GroenLinks-PvdA staat dan ook voor een rookvrije generatie, waarbij kinderen zo veel mogelijk opgroeien zonder nicotineproducten. We zullen dan ook moties indienen voor vergaande maatregelen.

In het voorliggende burgerinitiatief, genaamd Nicotinee, wordt het voorstel gedaan voor een leeftijdsgebonden verkoopverbod van tabak op weg naar een rookvrije generatie. Wij hebben hierover nog een vraag aan de staatssecretaris: kan het voorstel juridisch gezien?

GroenLinks-PvdA is het ook eens met de constatering van de initiatiefnemers. Vapes en rook zijn ongelofelijk slecht voor de longen. Er komen zelfs giftige metalen bij vrij, die ook nog eens schadelijk zijn voor de hersenen. Dit kan blijvende schade tot gevolg hebben, vooral bij jongeren. Met vaperen heeft de tabaksindustrie een nieuw product om specifiek en doelbewust de jeugd verslaafd te maken. Zie onze schriftelijke vragen over smartvapes. Wij willen meer stappen voor een rookvrije toekomst voor de jeugd. Wij willen het verbod op roken op plekken waar kinderen komen breder trekken. Wij willen ook speciale "stoppen met vapes"-trajecten voor kinderen en jongeren die nu vaperen. GroenLinks-PvdA vindt ook dat er meer geïnvesteerd kan worden in een effectieve aanpak. Goede voorlichting en kennis zijn essentieel.

Zoals ik net al in een interruptie zei, heeft dit kabinet besloten om te bezuinigen op het Trimbos-instituut. Dit draagt volgens GroenLinks-PvdA niet bij aan de opgave om gezondheidsverschillen te verkleinen en ook niet aan de benodigde kennisopbouw over roken en vapes, en smartvapes in het bijzonder. Deze bezuinigingen zijn dus tegenstrijdig met de aangekondigde preventieve aanpak tegen roken, en werken deze tegen. Deze rijksbrede bezuiniging is echt niet nodig als er geen belastingvoordelen aan de allerrijksten worden gegeven.

We hebben de antwoorden op de schriftelijke vragen gelezen en hebben nog de volgende vragen aan de staatssecretaris. Enerzijds staat er dat er samen met het Trimbos-instituut wordt bekeken hoe de bezuinigingen ingevuld gaan worden. Tegelijkertijd wordt er gesteld dat het programma Helder op School de komende jaren volop door kan gaan. Krijgt het Trimbos-instituut dan extra geld om goede voorlichting op scholen door te laten gaan, of voor de ontwikkeling van speciale "stoppen met vapes"-trajecten voor de jeugd?

Wanneer komt de verkenning over meer handhaving op het gebied van de illegale verkoop van tabaks- en rookwaren richting de Kamer? Op 11 september zei de staatssecretaris nog dat dit eind 2024 zou zijn. Daar zitten we nu. We vinden de illegale verkoop van smaakjesvapes op festivals, via straatdealers en online een probleem. Hoe zit het met de handhaving en het toezicht rondom scholen? Onze fractie vraagt zich af welk handelingsperspectief scholen wordt geboden. Enkele leraren geven aan dat ze zich buiten de schoolpoort vrij machteloos voelen. De vraag is of hiervoor speciale aandacht komt in de plannen. KWF vraagt hier ook expliciet aandacht voor.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik heb het niet helemaal goed gehoord, maar steunt mevrouw Slagt-Tichelman het burgerinitiatief?

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Dank u wel voor de vraag. U heeft het vandaag zelf ook gekregen, met een uitgebreid antwoord erop. Wij staan helemaal achter de doelstellingen van het burgerinitiatief. Wij hebben vragen gesteld aan de staatssecretaris en wachten eerst nog even de antwoorden af. Maar wij steunen echt de doelen van het burgerinitiatief.

De **voorzitter**:

Een vervolgvraag.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik snap dat mevrouw Slagt-Tichelman de doelen van het burgerinitiatief steunt, maar steunen zij en haar fractie ook de methode?

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Wij hebben altijd voor vergaande maatregelen gepleit. Onze fractie heeft de afgelopen jaren ook steeds moties over vergaande maatregelen ingediend in de Kamer. Die werden niet altijd gesteund door de Kamer. We zullen doorgaan met het indienen van die vergaande moties.

De **voorzitter**:

Tot slot op dit punt.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Nog één concrete vraag. Is de fractie van mevrouw Slagt-Tichelman voor een generatiegebonden verbod?

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Dank u wel voor de vraag. U heeft die vraag zelf ook gekregen. U zei daarop: wij kiezen voor de variant van verbieden tot 21 jaar. U kiest zelf niet voor dat generatieverbod, begrijp ik. Wij wachten eerst de antwoorden af van de staatssecretaris.

De heer **Krul** (CDA):

Wij kiezen voor allebei: eerst de leeftijd naar 21 en dan jaarlijks verhogen tot het helemaal weg is. Maar ik begrijp de inbreng van mevrouw Slagt-Tichelman ook. We gaan straks een motie indienen die de regering verzoekt om een en ander helder uit te zoeken. Ik denk zomaar dat de staatssecretaris in zijn termijn niet een doorwrochte uitleg kan geven op de vraag van mevrouw Slagt-Tichelman. Juist daarom vinden wij het goed dat er gedegen onderzoek komt naar de onmogelijkheden en mogelijkheden van een generationeel verbod. Ik ben benieuwd of de fractie van GroenLinks-PvdA dat onderzoek gaat steunen.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Wij zouden die motie graag medeondertekenen, kan ik nu al tegen de heer Krul zeggen.

De voorzitter:

Nou, kijk eens aan. Dank u wel voor uw inbreng namens GroenLinks-PvdA. Dan is nu het woord aan mevrouw Dobbe namens de SP.

Mevrouw Dobbe (SP):

Dank u wel, voorzitter. Allereerst ook veel dank aan de initiatiefnemers van dit burgerinitiatief. Meer dan 70.000 mensen hebben getekend, begrijp ik. Dat is volgens mij echt ontzettend indrukwekkend. Het burgerinitiatief is een heel bijzonder instrument. Dit is ook de eerste keer dat ik als Kamerlid een debat mag voeren over een burgerinitiatief. Het is gewoon een heel bijzonder en goed instrument om onderwerpen op de agenda te krijgen. Voor ons is er dus ook de verantwoordelijkheid om dit serieus te nemen en hier serieus over in debat te gaan met elkaar. We hebben net in dit debat al iets gehoord over de rookvrije generatie. Dat is iets wat we denk ik allemaal graag willen. Het is dus ontzettend goed dat dit hier vandaag wordt besproken en aangekaart.

Het burgerinitiatief Nicotinee vraagt dat vanaf 2030 de leeftijdsgrens voor de verkoop van e-sigaretten, sigaretten en andere nicotinehoudende producten jaarlijks met één jaar omhooggaat, en vraagt om een aparte toezichthouder. Wij zijn heel benieuwd wat de staatssecretaris van dit voorstel vindt. Wat is zijn reactie? Zou dit kunnen werken? Wat gaat hiervan het effect zijn? Kan het voorkomen dat mensen gaan roken? Kunnen we bijvoorbeeld ook voorkomen dat de verkoop via andere, illegale, wegen het effect hiervan tenietdoet? Daar zijn wij oprecht heel benieuwd naar.

Ik heb ook de brief gelezen van leerlingen van het Montessori College Twente uit Hengelo. Zij schrijven: "Veel van onze vrienden en klasgenoten raken nu verslaafd door vapes. Ze zijn makkelijk te kopen en zien er vaak aantrekkelijk uit door smaakjes. Wat veel jongeren niet doorhebben, is hoe snel ze verslaafd raken aan de nicotine in deze producten. De tabaksindustrie verdient hier heel veel geld aan, terwijl de gezondheid van jongeren verslechtert." Dat schrijven dus die leerlingen in een brief aan ons. Dat zou ook mijn volgende vraag aan de staatssecretaris zijn, want wat kunnen wij nog meer doen om de tabaksindustrie aan te pakken, die winst maakt met het verslaafd en ziek maken van mensen?

Het RIVM heeft naar aanleiding van een motie van mijn voorganger Hijink het rapport geschreven Opties om sigaretten minder aantrekkelijk en verslavend te maken. Zij doen een aantal aanbevelingen, bijvoorbeeld om filterventilatie te verbieden, sigaretten een donkere kleur te geven, het nicotinegehalte in sigaretten te verlagen, ingrediënten zoals suikers en smaakstoffen te verbieden. Is de staatssecretaris bereid om ook deze aanbevelingen van het RIVM uit te voeren?

Mevrouw De Kanter riep net ook op tot een intensievere handhaving. Het is namelijk ook ons een doorn in het oog dat je op dit moment nog op veel te veel plekken allerlei vapes en smaakjes kan kopen. Ik ben benieuwd wat de staatssecretaris vindt van de adviezen die mevrouw De Kanter vanaf deze plek heeft gegeven. Kunnen we de boetes verhogen als tabaksfabrikanten of tabaksverkopers de wet overtreden? De opbrengst daarvan kunnen we dan gebruiken om jongeren te helpen om te stoppen met roken. Is de staatssecretaris bereid om dat te doen?

Wat kunnen we nog meer doen om mensen die willen stoppen met roken te helpen? Rokers hebben gemiddeld meerdere stoppogingen nodig, maar meerdere begeleide stoppogingen per jaar worden niet vergoed. Wij stellen voor om dat wel te doen en ervoor te zorgen dat zorgverzekeraars meerdere stoppogingen vergoeden. Is de staatssecretaris het daarmee eens? Ik hoop van wel.

Zo zijn er toch een heel aantal voorstellen die wij hier als Kamer zouden kunnen doen.

Daarmee kunnen we vandaag beginnen om te voorkomen dat kinderen bijvoorbeeld beginnen met roken of vaperen. Die verantwoordelijkheid kan de staatssecretaris nemen en die kunnen wij hier als Tweede Kamer ook nemen. Dat is volgens mij beter en constructiever dan zeggen: ouders, pak het af en gooi het weg. Want een heleboel ouders proberen dat natuurlijk al, maar het puberbrein luistert niet altijd. Dat weet ik ook uit eigen ervaring: het puberbrein luistert niet altijd naar wat ouders zeggen. Ze verstoppen dan hun vaperen. Dat vind ik dus te makkelijk. Kom op, zeg ik tegen de staatssecretaris. De staatssecretaris weet het denk ik zelf ook wel. Neem als overheid dan ook de verantwoordelijkheid om echt te voorkomen dat kinderen gaan vaperen of roken. Pak de tabaksindustrie aan. Steun mensen die willen stoppen met roken.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Voor u vertrekt, een vraag van mevrouw Tielen namens de VVD.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Het is bijna een beetje een atypische SP-bijdrage van mevrouw Dobbe, want ik hoor heel veel vragen, bijna open vragen aan de staatssecretaris, en wat minder stellingname. Wat is nou de stellingname van de SP-fractie om te voorkomen dat die stijgende trend van het nicotinegebruik onder jongeren tegengegaan wordt?

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik denk dat mevrouw Tielen goed heeft gehoord dat wij vragen hebben over het burgerinitiatief en over de voorstellen die worden gedaan door Nicotinee. Wij hebben als fractie eerder tegengestemd toen dit of iets dergelijks werd voorgesteld. We hebben echter ook besproken dat het echt heel serieus moet worden genomen als zoveel mensen de moeite nemen om dit op de agenda te zetten. Wij gaan hier als fractie dan ook open in en we zijn bereid om daar opnieuw naar te kijken. Vandaar dat ik dus die vragen stel.

Over de stellingname. Volgens ziet u de stellingname wel degelijk terug in onze voorstellen voor het aanpakken van de tabaksindustrie, de voorstellen om meerdere stoppogingen te vergoeden om mensen te helpen bij het stoppen met roken, en ook het voorstel om de aanbevelingen van het RIVM om roken minder aantrekkelijk te maken, uit te voeren. Dat gaat over de aanbevelingen die het RIVM heeft gedaan naar aanleiding van de motie-Hijink.

De **voorzitter**:

Er is een vervolgvraag.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Mijn vraag aan mevrouw Dobbe is dan wat ze hoopt van de staatssecretaris te horen zodat haar fractie straks wel voor een dergelijk initiatief zou zijn. Laat ik de vraag anders stellen: waar ligt de grens van de motivatie van de SP om te voorkomen dat steeds meer jongeren vaperen en roken, dus nicotine gebruiken?

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Het zijn wel twee vragen die mevrouw Tielen hier stelt. Ik doe een aantal voorstellen om te voorkomen dat kinderen gaan roken en vaperen. Overigens helpen de bezuinigingen op preventie daar niet bij, zeg ik er dan maar even bij. Het aanpakken van de tabaksindustrie en de punten die ik net noemde, zijn volgens mij hele concrete voorstellen waar we vandaag mee kunnen beginnen. Wat we vooral graag zouden willen horen over het burgerinitiatief van Nicotinee: is het effectief als we dit doen, is het te handhaven, en kunnen we voorkomen dat via illegale wegen het effect teniet wordt gedaan? Wij hebben wel oprecht dat soort vragen. Ik hoop ook dat de staatssecretaris daar zinnige dingen over kan zeggen.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan nodig ik nu mevrouw Paulusma uit om haar inbreng te komen doen namens D66.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Voorzitter. Graag wil ik de initiatiefnemers van Nicotinee en in het bijzonder mevrouw De Kanter danken en feliciteren. Het is ook wel een bijzonder moment om hier te kunnen staan, denk ik. De teller staat op meer dan 70.000 handtekeningen. Dat is op zichzelf al een enorme prestatie.

Voorzitter. Laat ik ermee beginnen dat voor D66 ... Ho, nou begin ik helemaal te haspelen! Laat ik ermee beginnen dat D66 voor een rookvrije generatie is. De impact van het roken op de gezondheid van mensen is enorm. Het is goed dat er steeds meer stappen worden gezet om een rookvrije generatie op te laten groeien. Zien roken doet namelijk roken. Dan moet er echter wel meer gebeuren. Tegen de staatssecretaris wil ik dan ook direct zeggen: draai de bezuinigingen op preventie terug. Volgens mij moeten we kijken naar alle maatregelen, waarbij we ook een gedegen debat moeten houden over wat er wel en niet kan, en over wat we aanvaardbaar vinden in een vrije samenleving. Dat is waar mijn fractie mee worstelt bij dit burgerinitiatief. Daarom zou ik graag van de staatssecretaris willen weten hoe hij kijkt naar de uitvoering van dit voorstel. Kan de staatssecretaris daarbij ook aangeven welke lessen we kunnen halen uit andere landen waar al wel stappen zijn gezet, zoals het Verenigd Koninkrijk en Nieuw-Zeeland?

Voorzitter. Laten we ook niet alleen kijken naar maatregelen die voor mensen verdere drempels opwerpen om nicotineproducten te komen, maar laten we vooral ook kijken hoe we die tabaksproducenten steviger aan banden kunnen leggen. Wat is de inzet van de staatssecretaris op dat punt?

Voorzitter. De impact van nicotineproducten op de gezondheid is niet iets nieuws. Waar we wel degelijk een enorme slag hebben gemist, is bij de e-sigaretten. Het aantal jongeren dat vapet lijkt alleen maar te stijgen. Kinderen, jongeren en ouders lijken zich onvoldoende bewust te zijn van de gezondheidsrisico's, naast het feit dat vapes vaak een opstapje zijn naar gewone sigaretten. Gisteren zagen we op het nieuws dat zeker veertien kinderen in het ziekenhuis zijn beland met een klaplong of een longbloeding.

Voorzitter. Dat is maar het topje van de ijsberg, want deze cijfers zijn door een bedreven arts verzameld bij haar collega's. Er is echter geen sprake van gedegen rapportering van gezondheidsschade, en dan met name de lichtere schade zoals de impact op de mentale gezondheid en astma. Dat is nu niet bekend. Als je echt wilt begrijpen hoe groot die schade is, moet je het professioneel optuigen, waarbij ook huisartsen meldingen kunnen maken. Ik hoor dus graag van de staatssecretaris of en, zo ja, hoe hij van plan is om deze data te verzamelen, want wat D66 betreft komt er een meldpunt. Ik overweeg ook een motie op dit onderwerp.

Voorzitter. Verder vind ik het goed dat de staatssecretaris met een plan van aanpak komt. Alleen vind ik de reactie van de staatssecretaris op het vreselijke nieuws over kinderen in het ziekenhuis ten gevolge van vaperen echt beneden alle peil. Ik ga ook de eerdere eigen inbreng van de staatssecretaris hier terughalen. Als het de staatssecretaris al niet lukt om zijn kinderen niet de meeste ongezonde producten in de supermarkt te laten kopen, hoe gaat de staatssecretaris dan tegen ouders zeggen dat ze moeten zorgen dat kinderen hun vapes weggooien? Dan neem je de verslaving aan vapes niet serieus. Ik vind dat de staatssecretaris hiermee zijn verantwoordelijkheid afschuift en die niet zelf neemt.

De voorzitter:

Ik dacht: ik laat het u even afmaken voor de interruptie.

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Zal ik doorgaan dan?

De heer **Crijns** (PVV):
Sorry, ik was even ...

De **voorzitter**:
Voordat u begint, zeg ik toch even het volgende. We hebben tot 13.00 uur. Ik wil dus alle gelegenheid geven en ik ga u, meneer Crijns, nu tussendoor die gelegenheid geven, maar ik wil toch voorstellen dat de volgende sprekers hun betoog afmaken voor de interrupties. Anders moet ik namelijk maximeren bij de staatssecretaris. Dat wil ik ook niet.

De heer **Crijns** (PVV):
Ik hoorde mevrouw Paulusma net zeggen dat vaperen vaak een opstap is naar gewoon roken. In de Leefstijlmonitor van het Trimbos-instituut zien we juist dat er geen bewijs is dat vaperen een opstap is naar gewoon roken. Waarom concludeert mevrouw Paulusma dat dan?

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Dat is omdat de cijfers bekend zijn dat kinderen die vaperen daarnaast heel vaak roken of daarna beginnen met roken. Dat is omdat vaperen misleidend is. Kinderen hebben het idee dat ze een spelletje spelen en een leuke meloen aan het opzuigen zijn. Het is verslavend en het is daarmee de opstap naar roken.

De **voorzitter**:
Er is een vervolgvraag.

De heer **Crijns** (PVV):
Dan hebben we het over illegale vapes en niet over de gewone vapes. Illegale vapes hebben vaak reservoirs van weet ik het hoe groot. De normale vapes, of e-sigaretten — het ligt eraan hoe je ze wilt noemen — moeten aan allerlei regels voldoen voordat ze überhaupt op de markt mogen komen. Ik wil erop terugkomen dat de Leefstijlmonitor van het Trimbos-instituut, dat hier vaker wordt genoemd, aangeeft dat vaperen juist geen opstap naar roken is. Ik vind het dus raar dat mevrouw Paulusma dit zegt. Onderzoeken wijzen eerder op afstappen van roken. Diehard rokers stappen eerder af van roken door een e-sigaret. Hoe kijkt u daartegen aan?

Mevrouw **Paulusma** (D66):
Het woordgebruik "diehard roker" is misschien niet zo'n hele goede hier. Ik wil de heer Crijns ook een beetje uit de sprookjeswereld halen. De vapes die kinderen gebruiken, die ze kunnen krijgen op scholen en schoolpleinen, overal, zijn dus niet legaal. Dat is rommel. Daar moeten we onze kinderen direct van afhouden. Kinderen gebruiken dat en gaan daardoor roken. Wat de heer Crijns hier beweert, of wat hij graag wil geloven, is niet de werkelijkheid.

De heer **Crijns** (PVV):
Dan is dit mijn laatste interruptie, want dat was een uitlokking, voorzitter.

De **voorzitter**:
Zeker.

De heer **Crijns** (PVV):
Nee, dat zeg ik net ook: die kinderen gebruiken illegale vapes. Maar u beweert dat dat een opstap is naar gewoon roken. De Trimboswebsite met die Leefstijlmonitor, die ik net neerlegde, zegt dat dat juist niet zo is. Wij van de PVV zeggen dat je die kinderen juist naar de illegale markt drijft als je het gaat verbieden. Daar zit er rotzooi in en uit de reservoirs van

die vapes komen 20 miljoen pufjes. Dat hoorde u ons ook zeggen. Daar moeten we achteraan gaan.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Nogmaals, de heer Crijns leeft in een sprookjeswereld, want die kinderen zijn al de illegaliteit in gedreven. Die kijken al naar TikTok en naar influencers die hen misleiden waardoor ze deze rommel gebruiken. Ga hier nu dus niet halfslachtig allerlei verhalen ophouden over dat het geen kwaad kan. Het is levensgevaarlijk en we moeten ermee stoppen. We moeten onze kinderen beschermen.

De **voorzitter**:

Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Dat dacht ik. Wat D66 betreft zet de staatssecretaris dus zélf in op een stevige aanpak van influencers en reclame op socialmediakanalen. Het is namelijk echt waanzinnig waaraan we kinderen op onder andere TikTok blootgesteld hebben. Gaat de staatssecretaris ook aan de slag met meer voorlichting en kinderen helpen om te stoppen? Vapen is een verslaving. Zeggen dat ouders vapes maar moeten weggooiden, is die verslaving dus niet serieus nemen.

Tot slot moet de staatssecretaris wat D66 betreft vandaag aan de slag met handhaving en vergunningen. Iedereen kent de verhalen van de vapeverkoop dicht bij, of soms zelfs op, scholen. Dit moet stoppen en er moet strenger gehandhaafd worden.

Voorzitter. Nogmaals dank aan alle initiatiefnemers. En nogmaals, maar volgens mij heeft de staatssecretaris mij heel goed gehoord: dit is een urgente oproep aan de staatssecretaris om zelf wat te gaan doen in Nederland en in Europees verband.

De **voorzitter**:

Dank u wel. U heeft nog een interruptie van mevrouw Jansen, NSC.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Als ik mevrouw Paulusma goed hoor, staat ze op zich positief tegenover het burgerinitiatief, maar heeft ze nog wel wat vragen. Zou mevrouw Paulusma willen laten weten hoe zij denkt over het voorstel dat de heer Krul en ik willen indienen over de verhoging van de leeftijd waarop tabak en rookwaar mogen worden verkocht aan kinderen?

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Dat vind ik een heel interessant voorstel, dus daar ga ik goed naar kijken. Dat ga ik meenemen naar mijn fractie.

De **voorzitter**:

Dan dank ik mevrouw Paulusma voor haar inbreng en nodig ik mevrouw Tielen uit om haar inbreng te komen doen namens de VVD.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Voorzitter. Ook van mij felicitaties en een woord van dank aan de initiatiefnemers voor hun initiatief. Het is best bijzonder dat meer dan 70.000 mensen zich achter zo'n voorstel scharen en dat u dat hier in de Kamer heeft mogen presenteren en we erover spreken. Dat is heel mooi.

Voorzitter. De VVD knokt graag mee om onze jon... jong... Ik doe hetzelfde als mevrouw Paulusma! Opnieuw. De VVD knokt graag mee om onze jongeren gezond te helpen opgroeien. We knokken mee tegen de verslavende en giftige werking van nicotineproducten, zoals sigaretten, en zeker ook tegen vapes en snus. Dat is geen makkelijke wedstrijd. Ik

denk niet dat iemand in deze zaal of iemand die meekijkt, niet regelmatig een jonge puber ziet hangen bij een schoolplein of op een straathoek met een dampend apparaatje in de mond, lurkend aan een vape. Zo'n vape is puur vergif. Ongemerkt rook je met zo'n ding al snel een paar pakjes per dag. Veel jongeren roken er ook nog sigaretten bij; daar is al over gesproken. Het is meteen schadelijk, zoals we deze week lazen in de berichten van kinderartsen. Denk aan klaplongen, opnames op de intensive care en directe afhankelijkheid ofwel verslaving. Dat nicotine en ook de meegevapete zware metalen later in het leven schadelijk zijn, heeft de wetenschap inmiddels wel lang en breed bewezen.

Hoe gaan we de wedstrijd tegen nicotineverslaving winnen? Hoe kunnen we er als samenleving voor zorgen dat nieuwe generaties nicotinevrij blijven? Het is nu al duidelijk dat verbieden en handhaven jongeren niet voldoende tegenhoudt als de samenleving niet ook een rol neemt en als ouders, conciërges, sportverenigingen, enzovoort, enzovoort, vaperen en roken allemaal oogluikend toestaan. We staan erbij en kijken ernaar, terwijl iedereen mee moet knokken in deze wedstrijd.

Op dit moment is verkoop van vapes en tabak aan minderjarigen al verboden. Er is een totaalverbod op vapes met een smaakje in Nederland, maar je reist enkele tientallen kilometers naar het zuiden of het oosten en in de landen daar gelden die verboden niet. Intensiever toezicht en handhaving is een goede stap vooruit, maar er is meer nodig. De VVD kijkt uit naar het anti-vapeplan van deze staatssecretaris, dat op korte termijn komt. We vragen al langer om moderner en strenger toezicht. Ik onderstreep dan ook de roep in het burgerinitiatief om meer kunstmatige intelligentie in te zetten, ook voor het opsporen van verboden reclames. Maar ook dat zal niet genoeg zijn. Dit burgerinitiatief is een inspirerend voorstel, maar zoals gezegd is Nederland geen eiland. Het verkoopverbod kan alleen effectief zijn als in Europa dezelfde wetten en regels gelden. Is de staatssecretaris bereid om te kijken hoe een dergelijk initiatief wordt ontvangen bij Europese collega's? Is hij bereid om ook zelf het initiatief te nemen om op Europees niveau te komen tot een anti-nicotineaanpak die stevig en eenduidig is, en duurzame afspraken omvat, zonder te grote verschillen in wetgeving? Wat zijn eigenlijk de huidige plannen van de Europese Commissie en het Europees Parlement als het gaat om het aanscherpen van Europese regels rondom nicotine en tabak? Hoe kan hij ervoor zorgen dat die richtlijnen overal in Europa, of in ieder geval toch zeker in de Benelux en Duitsland, op dezelfde manier worden ingezet? Hoe gaat hij smokkel, illegale handel en illegale productie tegen? En hoe kan Europa daarbij helpen? Graag een uitgebreide toelichting.

Voorzitter. In het burgerinitiatief wordt ook voorgesteld om een nieuwe toezichthouder aan te wijzen voor specifiek toezicht. Mij is onduidelijk wat daarvoor de reden is of wat het doel is. Wat is de reden dat de NVWA hier niet de aangewezen instantie voor zou moeten zijn? Ikzelf ben nou eenmaal niet zo dol op het oprichten en inrichten van nieuwe instituties — dat kan persoonlijk zijn — maar het is geen doel op zich. Daarom vraag ik de staatssecretaris wat nodig is, naast het amendement van mijn hand dat hopelijk vandaag wordt aangenomen, om de ervaring, de expertise en de verstevigde inzet van de NVWA te gebruiken in onze strijd tegen nicotine.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Ik zie dat mevrouw Jansen van Nieuw Sociaal Contract nog een vraag heeft.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik ben het helemaal met mevrouw Tielen eens dat je ook buiten de grenzen van Nederland moet zoeken als je het vaperen en roken wil aanpakken. Maar kan mevrouw Tielen aangeven hoeveel geloof zij op de korte termijn heeft in dit soort acties? We weten namelijk dat er tot

nu toe weinig vooruitgang in Europa is geboekt op dit gebied. We weten ook dat het nog weleens verdragend kan werken om dit op Europees niveau aan te pakken.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Uiteindelijk ben ik voor het winnen van de wedstrijd. Als ik een wedstrijd begin, dan win ik die graag. De vraag is hoe je dat doet. We zien nu al dat een aantal dingen die we in Nederland hebben afgesproken, niet, of in ieder geval veel te weinig, effect hebben, omdat het in andere landen om ons heen weer anders zit. Dan heeft het niet zo veel zin om er in Nederland nog steviger tegenaan te gaan, terwijl men in de landen om ons heen achterblijft. Ik wil dus heel graag dat er op Europees niveau afspraken zijn, zeker met de landen om ons heen. Geloof ik daarin? Tja, uiteindelijk moet je dingen doen waar je in ieder geval van overtuigd kan zijn. Ik ben ervan overtuigd dat het kan, al heb ik ook gezien dat het heel lastig is. Maar dat geldt kennelijk ook voor onze Nederlandse samenleving.

De **voorzitter**:

Er is een vervolgvraag.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Zou mevrouw Tielen het dan ook heel mooi vinden als er gewerkt zou worden aan die leeftijdsverhoging van 18 naar 21 jaar? Dat is de motie die de heer Krul en ik gaan indienen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik zou het verwarrend vinden als we in Nederland afspreken dat je vanaf je 18de meerderjarig bent, maar dat er dan wel allerlei mitsen en maren omheen komen. Ik ben dus niet direct enthousiast. Ik zal naar de motie kijken als die er ligt, maar ik vermoed dat ik het niet zo'n heel goed idee ga vinden.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik zal niet vragen naar de bekende weg, namelijk of de VVD de bezuinigingen op de zorg wil terugdraaien of de winsten in de tabaksindustrie wil aanpakken. Maar ik ga wel het volgende vragen. Zou mevrouw Tielen het idee steunen om meerdere stoppogingen te vergoeden voor mensen die willen stoppen met roken? Over het algemeen vergt dit namelijk altijd meerdere pogingen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Daar ga ik nu geen directe "ja" op zeggen, hoewel ik heel goed begrijp op basis van welk onderzoek en welke kennis mevrouw Dobbe deze vraag stelt. Ik herken de vraag wel. Tegelijkertijd is voor een persoon een stoppoging vaak ook al een positieve businesscase, om het maar zo te zeggen. Als je ziet wat verstokte rokers wekelijks besteden aan tabaksproducten, dan is dat rekensommetje snel gemaakt: als je echt een effectieve stoppoging doet, dan merk je dat ook op korte termijn al bij je weekboodschappen. Daarmee leg je de verantwoordelijkheid eigenlijk bij mensen zelf. Ik denk ook dat dat kan. Maar ik hoor ook wat mevrouw Dobbe zegt; ik ken de cijfers. Maar laten we daar in het voorjaar opnieuw naar kijken. Vooralsnog ben ik gewoon voor één stoppoging per jaar, die we met z'n allen betalen. Dan ligt de rest bij de mensen zelf.

De **voorzitter**:

Er is een vervolgvraag.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dat vind ik jammer. Wij gaan daar een voorstel voor indienen. Ik hoop wel dat mevrouw Tielen daar nu al naar wil kijken en daar niet mee wil wachten. Want er ligt inderdaad al heel veel onderzoek. Volgens mij toont dat onderzoek ook aan dat het gewoon enorm helpt als mensen dit met begeleiding kunnen doen en als dit door de verzekering gewoon wordt vergoed. Als we dat kunnen doen, moeten we dat volgens mij ook gewoon doen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Kijken wil ik altijd, nadenken ook. Ik ben altijd kritisch en constructief; zo kent u mij ook. Maar zoals ik al zei: "Stel dat je één stoppoging van ons allemaal betaald krijgt, maar dat die niet voldoende werkt, omdat er soms gewoon meerdere pogingen nodig zijn. Stel dat je er vervolgens één zelf betaalt. Dan merk je al op korte termijn dat je die pakjes sigaretten of shag of andere dingen niet meer hoeft te kopen." Ook voor de mensen zelf is stoppen gewoon een positief verdienmodel. Ik weet dus niet of we daar nou met z'n allen aan bij moeten dragen.

De **voorzitter**:

Dan dank ik u voor uw inbreng. Dan zijn we toe aan de laatste spreker van de zijde van de Kamer. Dat is mevrouw Wijen-Nass van de BBB.

Mevrouw **Wijen-Nass** (BBB):

Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ik neem dit debat last minute over van mijn collega, die elders verplichtingen had. We vonden het wel heel belangrijk om deel te nemen aan dit debat; vandaar dat ik er ben.

Voorzitter. Vandaag behandelen we het burgerinitiatief Nicotinee. Ik zal maar meteen met de deur in huis vallen: voor ons had dit debat niet gehoeven. We zullen het initiatief ook niet steunen. Het is volgens ons een voorbeeld van de steeds grotere betutteling in onze samenleving. Nicotinee pleit voor een generatiegebonden verkoopverbod voor nicotineproducten voor iedereen die geboren is na 1 januari 2012. Dat betekent dat de huidige generatie die in 2030 18 jaar wordt nooit meer tabak of andere nicotineproducten zal kunnen kopen. Dat is volgens ons een inbreuk op de vrijheid van volwassen consumenten. Ik zie u al denken, voorzitter: tabak is geen wiet. Dat klopt. Het voorstel dat er nu ligt, zou resulteren in een situatie dat een 18-jarige straks misschien wel vrijelijk hasj en wiet mag roken, maar geen tabak. Dat vinden wij echt volstrekt belachelijk.

Voorzitter. Daarnaast is dit voorstel volledig onwerkbaar. Het resulteert namelijk in een situatie dat iedere klant moet worden gecontroleerd op zijn geboortedatum. Hierdoor zullen ondernemers die nicotineproducten verkopen, gedwongen worden om steeds gedetailleerder onderscheid te maken tussen klanten van verschillende leeftijd. Dat legt toch weer extra druk op onze ondernemers.

Dan is er nog het feit dat partijen in de Kamer steun hebben uitgesproken voor dit burgerinitiatief terwijl we in het hoofdlijnenakkoord hebben afgesproken geen nationale koppen boven op Europese regelgeving te zetten. Dit initiatief is nou juist een voorbeeld van zo'n nationale kop.

Wat ik nog niet genoemd heb, zijn de desastreuze effecten die dit initiatief met zich mee zou brengen. We zien namelijk nu al dat het verbod op de verkoop van tabaksproducten leidt tot dreigende faillissementen voor honderden kleine regiosupermarkten. Dat probleem wordt alleen maar groter als er een generatieverbod wordt doorgevoerd. Daarnaast is er een aanzienlijke stijging van illegale tabaksverkoop en een toenemende tabaksverkoop over de grens. Dat betekent dat we ook andere belastinginkomsten naast die op tabaksproducten mislopen. Mensen laden hun auto's vol aan de grens, niet alleen met sigaretten maar met alles wat daar goedkoper is. We missen nu al zoveel meer inkomsten dan alleen de accijnzen op tabak. Ons voorstel is dan ook om accijnsverhogingen en het ontmoedigen van het roken op Europees niveau aan te pakken, want gelijke monniken, gelijke kappen. Hier zou ik heel graag een reactie van de staatssecretaris op krijgen.

Voorzitter. Tot slot wil ik afsluiten met een opmerking die onze partij al vaker heeft gemaakt. Iedereen heeft het recht om zelf beslissingen te nemen over zijn of haar gezondheid, inclusief de keuze om wel of niet te roken. Een rookverbod lijkt misschien hartstikke goed

bedoeld, maar wij denken dat het alleen maar gaat leiden tot nog meer illegale sigaretten en extra druk op onze ondernemers, die al een slechter klimaat ervaren. Wij vinden dat het niet de taak is van de overheid om de persoonlijke vrijheden van mensen te beperken op basis van wat de overheid denkt dat beter voor ons is. In plaats van te verbieden moeten we wat ons betreft Europees aan de slag en landelijk vooral inzetten op voorlichting, preventie en begeleiding voor wie wil stoppen.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan zie ik nog wat interrupties, als eerste van mevrouw Jansen namens Nieuw Sociaal Contract.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik vind het jammer dat BBB zich wel heel druk maakt over faillissementen, maar niet om mensen die jaarlijks ziek worden en overlijden aan de gevolgen van een rookverslaving. Ik herinner me ook nog de woorden van collega mevrouw Van der Plas, die de jongeren opriep: begin er niet aan. Ik zou graag willen horen hoe je ervan af moet blijven, als je niet investeert in een rookvrije generatie.

Mevrouw **Wijen-Nass** (BBB):

Ik dacht dat ik daar al best wel duidelijk over was geweest in mijn inbreng. Laat ik nog een keertje herhalen waar wij op willen inzetten. Wij vinden dat we hiermee Europees aan de slag zouden moeten en landelijk vooral moeten inzetten op voorlichting, preventie en begeleiding voor wie wil stoppen. Zo'n totaalverbod vinden wij absoluut geen goed idee. Wij vinden dat echt een voorbeeld van de steeds grotere betutteling.

De voorzitter:

Een vervolgvraag. Laat ik nog een keer zeggen dat dit wel allemaal van de tijd afgaat die we straks voor de staatssecretaris hebben. Het is aan u om uw tijd in te delen, maar u hebt een vervolgvraag, dus graag kort.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik zal nog één vraag stellen. We weten allemaal dat de maatregelen die worden genoemd niet effectief of beperkt effectief zijn. Als je echt wat wil bereiken, dan moet je de beschikbaarheid beperken, wat doen aan de marketing en accijnzen verhogen. Waarom is BBB van plan om in te zetten op maatregelen die niet effectief zijn?

Mevrouw **Wijen-Nass** (BBB):

Wij denken dat een totaalverbod ook niet effectief is, dat steeds meer mensen de grens over gaan rijden om daar hun tabak te halen en dat er wellicht nog een hele illegale stroom ontstaat. Daar wil ik toch wel eventjes op wijzen. We hebben inmiddels ook een wietexperiment lopen. In Nederland gedogen we al jaren tot 5 gram. Daar gebeurt ook heel veel in de illegaliteit. Daarvan hebben we uiteindelijk gezegd: laten we toch maar eens met een wietexperiment bekijken hoe we dat gaan doen. Ik denk dus dat we daar totaal over van mening verschillen.

De heer Krul (CDA):

Ik vind het veel prettiger om een debat te voeren niet op basis van wat we denken, maar op basis van wat we weten. Uit wetenschappelijk onderzoek weten we dat de maatregelen die de BBB net voorstelt niet effectief zijn. De twee meest effectieve maatregelen uit alle wetenschappelijke onderzoeken zijn het terugdringen van het aantal verkooppunten en het verhogen van de accijns. Dat is wat de wetenschap ons leert. Dan kan je zeggen dat je een andere politieke keuze maakt, maar dan kies je er dus ook voor dat het aantal kinderen dat begint met roken blijft stijgen. De BBB zegt: "Wij kiezen niet voor accijnsverhogingen, want

wij zien grenseffecten die wij heel erg vinden. Wij kiezen niet voor een verbod, want wij zijn tegen betutteling." Zeg er dan ook bij, zou ik tegen de BBB willen zeggen, dat je het accepteert dat het aantal kinderen dat begint met roken, stijgt. Dat zou ik fair vinden. Dat is simpelweg het wetenschappelijk bewezen gevolg daarvan.

Mevrouw **Wijen-Nass** (BBB):

Ik denk dat we daar toch anders naar kijken dan het CDA. Wij vinden dit namelijk totale betutteling. We vinden dat iedereen gewoon zijn eigen keuze zou moeten kunnen maken. Ik zou de heer Krul, van het CDA, ook nog even willen wijzen op het volgende. Sinds we hebben besloten dat die tabaksproducten niet meer verkocht mogen worden in kleine supermarkten is het percentage gevonden illegale pakjes gestegen van ruim 1% naar ruim 4%. Wat in de illegaliteit gerookt wordt, kunnen wij hier niet direct meten. Dat is ook een van de grote bezwaren die wij hiertegen hebben.

De **voorzitter**:

Een vervolgvraag, en wel graag een vraag, meneer Krul.

De heer **Krul** (CDA):

Dat ontken ik ook niet, maar uit onderzoek blijkt dat zelfs als je grenseffecten of illegaliteit meeneemt, de rookprevalentie te laag ligt bij deze twee maatregelen. Mijn simpele vraag is dus of de BBB bereid is om te accepteren dat steeds meer kinderen beginnen met roken zolang we maar niet hoeven te betuttelen of de accijns hoeven te verhogen.

Mevrouw **Wijen-Nass** (BBB):

Ik denk dat we hier een andere afweging in maken. Ik heb al eerder gezegd dat wij dit een voorbeeld vinden van hele grote betutteling en dat dit gewoon niet iets is wat wij willen.

De **voorzitter**:

Ik dank u voor uw inbreng namens de BBB. De staatssecretaris heeft aangegeven dat er best een aantal technische vragen is gesteld en hij daardoor wat meer tijd nodig heeft om de beantwoording voor te bereiden. Daarom heb ik besloten om de schorsing te combineren met een vroege lunch. We schorsen dan 40 minuten. Ik verwacht u allemaal wel op tijd terug in de zaal. Dan hebben we een halfuurtje langer aan de achterkant, omdat ik dan dus niet hoef te schorsen voor de lunch. Dan hebben we dus iets langer de tijd.

De vergadering wordt van 11.52 uur tot 12.36 uur geschorst.

Burgerinitiatief "Nicotinee"

Aan de orde is de voortzetting van het **debat over over het burgerinitiatief "Nicotinee"**.

De **voorzitter**:

Na die mededelingen gaan we snel door naar het debat dat we aan het voeren waren. Het was een debat over het burgerinitiatief Nicotinee. Ik heet iedereen weer van harte welkom. De staatssecretaris staat al klaar voor zijn beantwoording van de vragen. Ik attendeer de leden erop dat we iets meer tijd hebben gekregen, met de nadruk op "iets meer". We hebben nu tot 13.45 uur. We hebben dus nog een uur. Maar daarin moet dus wel alles gedaan worden, ook uw eigen tweede termijn. Ik zeg "een uur". Ik bedoel natuurlijk "twee uur", excuus. De staatssecretaris.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dank u wel, voorzitter. Ik ben verheugd om hier vandaag te zijn en te spreken over het

burgerinitiatief Nicotinee. Het is enorm mooi — dat zeg ik oprecht — dat ontzettend veel mensen de rookvrije generatie een warm hart toedragen. Daar werken we natuurlijk bij VWS erg hard aan. Voordat ik ga beginnen met een wat uitgebreidere inleiding, wil ik allereerst mijn waardering uitspreken voor de initiatiefnemers. Voor mij en voor uw Kamercommissie zijn het bekende gezichten, die zich al heel lang inzetten voor een rookvrije generatie. Dat valt alleen maar te prijzen. Dit doen zij onder andere omdat ze als artsen de verschrikkelijke gevolgen van roken hebben meegemaakt. In hun onafgebroken strijd tegen de tabaksindustrie en voor het beschermen van onze kinderen hebben zij een hele belangrijke bijdrage geleverd op het gebied van tabaksontmoediging. Ik heb hier heel veel bewondering en respect voor.

Ook ik deel uiteraard de doelstelling van Nicotinee om in 2040 een rookvrije en nicotinevrije generatie te realiseren. Ik moet ook zeggen: om dit te bereiken zijn er in de afgelopen jaren al veel maatregelen genomen. Denk hierbij aan een verkoopverbod in supermarkten en avondwinkels, het smaakjesverbod voor e-sigaretten en een forse accijnsverhoging. Ik weet niet door wie, maar er werd gezegd: zorg dat je vooroploopt en zorg dat je niet achterloopt. Nou, wij lopen zeker in Europa zwaar, zwaar, zwaar voorop. Als het een wielervedstrijd zou zijn, dan zouden wij vooraan in de kopgroep rijden. Er is dus al veel bereikt, maar het is nog niet voldoende. Laten we daar helder over zijn. Ik heb grote zorgen over nieuwe producten die op de markt worden gebracht als alternatief voor de klassieke sigaret. We hebben het er al vaak over gehad. Gisteren is het daar in de media natuurlijk ook over gegaan. Het belangrijkste product hiervan is de vape. Helaas, met de nadruk op helaas, is het de industrie gelukt om Nederlandse jongeren te verleiden met dit product. Dit kan leiden tot een grote nieuwe generatie nicotineverslaafden. Zoals u weet, ben ik dan ook bezig met een actieplan tegen vaperen. Begin volgend jaar zal ik de Kamer daarover informeren en het actieplan naar de Kamer sturen. Dat is niet het enige wat we doen. Daarnaast ben ik bezig met een wetsvoorstel om het aantal verkooppunten te verminderen en de verkoop van rookwaren enkel nog in tabaksspecialzaken toe te staan. Voor vapes zal dit in 2026 al ingaan en voor tabaksproducten in 2032.

Voorzitter. De initiatiefnemers leggen nu twee nieuwe maatregelen voor. Het generatiegebonden verkoopverbod en een nieuw op te richten toezichthouder voor het toezicht op de naleving van de leeftijdsgrens. Ik zal kort reageren op deze beide onderdelen. Daarna zal ik overgaan tot het beantwoorden van de vragen vanuit uw Kamer. Ik weet uit ervaring dat de Kamer op prijs stelt dat ik even de blokjes aangeef. Dat zijn er een stuk of vijf. Allereerst begin ik met jongeren/schoolomgeving. Vervolgens komt NVWA/illegale handel, daarna industrie, dan Europa en tot slot varia, oftewel overig.

Voorzitter. Zoals ik al zei ga ik in op de twee punten van het initiatiefvoorstel. Allereerst ga ik in op het generatiegebonden verkoopverbod. Door dit voorstel kunnen jonge mensen geboren na 2012 nooit meer tabak en vapes kopen. Nu moet gezegd worden dat het aantal rokers onder jongvolwassenen in Nederland hoog ligt, ook relatief ten opzichte van andere landen. Dit is een leeftijdsfase — mevrouw De Kanter heeft dat uitstekend toegelicht — waarin veel jonge mensen verslaafd raken. Ik vind het dus een interessant voorstel. Ik steun het doel van het voorstel, net zoals veel Kamerleden, en ook de onderliggende ambitie om de rookvrije generatie te verankeren. Ik deel ook de zorg van de initiatiefnemers, maar er is maar. Hoe graag ik ook zou willen dat we met één wetsvoorstel een rookvrije generatie kunnen realiseren, verplicht de realiteit mij uit te leggen dat dit niet mogelijk is, of in ieder geval niet zomaar mogelijk is. Dat heeft te maken met een aantal zaken. Allereerst begin ik even met de juridische argumenten. Zoals bekend, zijn wij onderdeel van de Europese interne markt. Voor alle producten die in Europa zijn toegestaan en gereguleerd, geldt de regel dat het niet is toegestaan om op lidstaatniveau verboden in te stellen. Het is wel mogelijk om een leeftijdsgrens in te stellen, maar geen daadwerkelijk verbod. In Denemarken heeft de regering precies gekeken naar onder andere een dergelijk voorstel als dit generationeel verbod. Daar zijn ze heel recent, ik geloof in de afgelopen twee weken, tot de

conclusie gekomen dat dat juridisch niet mogelijk is. Daar hebben ze het parlement ook over geïnformeerd. De Europese wetgeving verhoudt zich daar gewoon niet toe. Dat is ook al door een aantal Kamerleden gezegd. Dat is dus het juridische deel.

Helaas is Nederland geen eiland, zoals Nieuw-Zeeland of het Verenigd Koninkrijk. Dan is het natuurlijk ook nog de vraag — en die vraag is terecht, ook al zou ik dat niet willen — in hoeverre een generatiegebonden verkoopverbod het beoogde effect heeft als mensen in onze buurlanden nog wel rookwaren kunnen kopen. In die lijn maak ik me dus zorgen over de mogelijke illegale handel die kan ontstaan als we producten voor veel mensen gaan verbieden. Dat zien we nu ook met illegale vapes. Ik kom straks nog even op mijn uitspraak "pak het af en gooi het weg". Ik zal die even netjes toelichten. Ik heb veel reacties gehad, waaronder ook heel veel positieve reacties, moet ik zeggen; ook op die uitspraak. Maar ik heb ook heel veel reacties gehad in de zin van "verbied het dan gewoon". Dat is precies het punt. Het is al verboden, maar je ziet dat het nog steeds heel makkelijk verkrijgbaar is. Volgens mij wordt er vanmiddag gestemd over het amendement van mevrouw Tielen, onder andere over extra geld naar de NVWA voor de handhaving op vapes. Ik hoop natuurlijk op een positieve uitkomst. Als dat wordt aangenomen, kan de NVWA daar volgend jaar in ieder geval gelijk mee aan de slag. Dat daarover. De heer Krul en mevrouw Jansen hadden aangekondigd een motie in te dienen, geloof ik, over een onderzoek. Dat wil ik natuurlijk best doen, ook om alle voor- en nadelen van een dergelijk generationeel verbod netjes op een rijtje te zetten, al doe ik dat nu ook al in mijn inleiding.

Dan een nieuwe toezichthouder voor de leeftijdsgrens, zoals is voorgesteld. Ik snap ook daar de zorg van de initiatiefnemers over de naleving van de leeftijdsgrens. Ik ben zelf ook mee geweest met de inspectie. Ik ben onder de indruk van de expertise en kennis van de NVWA, moet ik zeggen. Dat ben ik echt. Daar wordt met ontzettend veel passie en kennis gewerkt aan de handhaving van de Tabaks- en rookwarenwet. Maar we zien ook dat de klok verder tikt richting 2040. Als we slagvaardig willen optreden, moeten we nu geen tijd verliezen aan het opzetten van een nieuwe toezichthouder. Daar ben ik heel eerlijk over; daar zie ik niet zoveel in. Ik denk dat we beter de NVWA kunnen versterken en het de NVWA makkelijker kunnen maken. Daar kom ik ook op terug in mijn anti-vape-actieplan. En natuurlijk hebben we het gehad over de middelen die de Kamer dan vrij zou moeten maken voor extra handhaving, maar dan wel voor de NVWA en niet voor een nieuwe toezichthouder. Zoals ik al zei, heb ik het volste vertrouwen in de expertise en gedrevenheid van de NVWA om deze maatschappelijk opgave op te pakken. Dat even kort ter inleiding.

Dan heel even naar gisteren. Er kwam natuurlijk een verschrikkelijk bericht. Ik denk dat heel veel Kamerleden daarvan geschrokken zijn en heel veel mensen in de samenleving ook. Ikzelf ben er ook van geschrokken. Natuurlijk weten we hoe schadelijk vaperen is, maar niet iedereen is zich daarvan bewust. Mevrouw Paulusma noemde het ook al: de tabaksindustrie heeft helaas een best succesvol frame weten neer te zetten dat vaperen een gezondere variant op roken is. Je ziet dat mensen, waaronder ook ouders, dat soms toch denken. Dat is natuurlijk niet het geval. Dat wil ik nogmaals herhalen. Ook mijn opmerking "pak het af en gooi het weg" kunt u in dat licht zien. Over die toetjes moet ik zeggen dat ik het punt snap, maar toetjes vallen wel echt in een hele andere categorie dan illegale vapes, want daarin zit echt ontzettend veel troep. Als toetjes met iets te veel suiker illegaal waren geweest, had ik waarschijnlijk hetzelfde gezegd: "pak het af en gooi het weg". Maar het punt dat ik daar wilde maken, is tweeledig. Ik kom even op de nuancering die ik daar wilde aanbrengen. Ten eerste: ik wil heel duidelijk maken richting ouders en jongeren dat het troep is. Het is geen gezondere variant op roken. En twee, en dat heb ik ook meermaals gezegd: ik heb hierbij ook de ouders nodig. Je kan niet van de overheid, van mij, verwachten dat wij heel strak gaan handhaven op verkooppunten — dat gaan we doen, en dat moeten we veel beter gaan doen; die handschoenen pak ik op — als ouders vervolgens hun kinderen toestaan om te vaperen. Dus in dat licht moet u die opmerking zien. Maar wees gerust: we werken aan een actieplan antivaperen, waarin we ook een boei zullen uitwerpen richting ouders die verder gaat

dan "pak het af en gooi het weg". Want we weten dat het een verslaving is en dat het, zeker als jongeren langer vaperen, lastig is om ervan af te komen. Natuurlijk wil je het altijd voorkomen, dus daar zullen we in het actieplan ook aandacht aan besteden. Ik heb het al eerder gehad over een ouderavond en over perspectief voor ouders om daarop te handelen.

Dus dat daarover, voorzitter.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Goed dat de staatssecretaris dit nog even toelicht, maar ik blijf het bezwaarlijk vinden, want de staatssecretaris weet heel goed dat zijn woorden zwaar wegen, ook dat wat opgepikt wordt in de pers. Nu is de boodschap in het land rond gaan zingen — dat was niet alleen voor ouders vervelend, maar ook voor professionals — dat de staatssecretaris zegt: pak het af en gooi het weg. Ik zou heel graag willen dat de staatssecretaris z'n hele betoog houdt over wat hijzelf gaat doen en welke inzet hij toont. Natuurlijk hebben we daar iedereen bij nodig, maar dit had niet de hoofdboodschap mogen zijn. Dus ik hoop van harte dat dat niet de trend is en dat het de volgende keer beter gaat.

Staatssecretaris **Karremans**:

De hoofdboodschap ... Ik sta er nog steeds achter. Ik heb net toegelicht wat daar de boodschap is. Dus ik heb ouders daar wel voor nodig. Je kunt niet aan de ene kant zeggen "verbied het" en dan zeggen: we gaan het vooral op andere manieren doen. Er zit een harde kant aan, en dat is echt dat verbieden. Daar heb ik ook streng optreden van ouders voor nodig, want dat heeft nota bene mevrouw Paulusma tegen mij gezegd toen het juist over die toetjes ging. Dus ik dacht: ik luister nog eens een keer. Maar ik vind dat er een punt in zit. Het is natuurlijk tweeledig. Aan de ene kant vind ik dat wij streng moeten optreden en dat er een verbod moet zijn. Als de verkoop van vapes met smaakjes illegaal is, moet de overheid daar goed op handhaven. Aan de andere kant zeg ik ook, en zo moet u die uitspraak zien: het heeft niet zo veel zin als ouders het vervolgens wel toestaan, omdat ze denken dat het een gezondere variant op roken is, want niet het geval is.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ik zal het kort houden. Ik denk niet dat heel veel ouders het toestaan. Ik denk dat ouders hier enorm mee worstelen en dat ouders zich hier heel veel zorgen over maken, dus doen de woorden van de staatssecretaris ertoe. Maar na deze beantwoording ga ik ervan uit dat de staatssecretaris dan ook gaat leveren als het om preventie gaat. Dan zie ik ook heel graag zijn beantwoording tegemoet als het gaat om het terugdraaien van alle bezuinigingen.

Staatssecretaris **Karremans**:

Volgens mij heb ik het net al gezegd: het gaat verder dan alleen "pak het af en gooi het weg". Nogmaals, ik heb net uitgelegd waar die uitspraak vandaan komt. Ik denk dat dat een heldere boodschap is, die ook nodig is om de urgentie te benadrukken, maar dat er natuurlijk meer aan het verhaal zit. Dat ben ik dus eens met mevrouw Paulusma.

Voorzitter. Dan begin ik met het eerste blokje, jongeren en schoolomgeving. Ik begin met de vraag van de heer Krul, namelijk: kan de staatssecretaris een tipje van de sluier lichten over het actieplan antivapen? Ik ben er nog druk mee bezig. Er zijn al een aantal conceptversies over mijn bureau gegaan. Ik kan in ieder geval vertellen dat we zullen inzetten op het voorkomen dat jongeren beginnen met vaperen en op het stimuleren van het stoppen met vaperen. Wij zullen dat doen, maar we zullen vapers en ouders daar ook bij ondersteunen, zeg ik ook in het licht van de vraag die mevrouw Paulusma gesteld heeft. Daarnaast zetten we in op het versterken van de handhaving op illegale vapes. Zoals ik al eerder heb gezegd, gaat dat niet alleen over extra capaciteit. Het gaat er ook over zorgen dat de NVWA voldoende wettelijke mogelijkheden heeft, om efficiënt te kunnen handhaven. Ik verwacht dat dus binnenkort met u te delen.

Dan de vraag van mevrouw Paulusma of ik aan de slag ga met meer voorlichting en kinderen ga helpen om te stoppen met vaperen. Het antwoord is: ja, daar gaan we mee aan de slag.

Dan de vraag van de heer Crijns of er niet al voldoende maatregelen zijn om jongeren te beschermen. Hij vroeg of dit initiatief niet te ver gaat.

De voorzitter:

Eerst een interruptie van mevrouw Paulusma.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Ik ben heel blij dat de staatssecretaris dit toezegt, maar mijn reactie is wel meteen: hoe dan, wat is de planning en wanneer wordt de Kamer geïnformeerd? De staatssecretaris kent mij goed, dus deze vervolgvragen waren te verwachten.

Staatssecretaris Karremans:

Ik dacht dat ik die ook beantwoord had. Het zit namelijk in het actieplan antivaperen. Dat komt begin volgend jaar.

Dan de vervolgvraag van de heer Crijns: Zijn er niet al voldoende maatregelen om jongeren te beschermen? Gaat dit initiatief niet te ver? Kijk, we hebben in de afgelopen jaren een aantal maatregelen, specifiek gericht op jongeren, ingevoerd, zoals het smaakjesverbod en het verbod op verkoop in supermarkten. We moeten alleen toch constateren dat de verkoop en het gebruik van illegale vapes met smaakjes toenemen. We zien dat een op de vijf jongeren dat doet. Dat is veel en veel en veel te hoog. Om dan te zeggen dat dit het is en we niet meer gaan doen ... Daar ben ik het niet mee eens. Ik denk dat we meer moeten doen. Daarom zal handhaving een belangrijk onderdeel zijn van het actieplan antivaperen. Extra middelen worden daarvoor vrijgemaakt in structurele zin. Ook wordt er vanmiddag over een amendement gestemd. We moeten inderdaad ook efficiënter gaan handhaven. En met "we" bedoel ik de NVWA.

De heer Crijns (PVV):

Dank u wel voor het antwoord, staatssecretaris, zeg ik via u, voorzitter. Ik begrijp dat er veel gedaan moet worden en dat de illegale handel moet worden aangepakt. Het zijn vaak niet de winkel op de hoek of de tabakspeciaalzaken die illegale vapes verkopen. Het zijn vaak de Snapchatdealers, de Instagramdealers, de Telegramdealers en noem maar op. Maar er zijn ook websites die gewoon hier in Nederland benaderbaar zijn en waar je gewoon via iDEAL kan betalen. Je plaatst dan een bestelling. Het bedrijf zit dan bijvoorbeeld ergens anders in Europa. Hoe gaat de NVWA dat aanpakken?

Staatssecretaris Karremans:

Dat vind ik een terecht punt. Overigens, wat betreft de opmerking dat het niet zozeer bij slijterijen of, laten we zeggen, de tabakszaak op de hoek gekocht kan worden: dat zien we helaas wel. Ik ben zelf mee geweest met de NVWA. Ja, dat is "n=1", maar we zien het ook uit onderzoek. Het is ook in de media verschenen, al een hele tijd terug. Ik was mee. Het was hier niet eens zo heel ver vandaan; ik denk dat het vanaf hier vijf minuutjes lopen is. We liepen een zaak in en ja hoor: er werden illegale vapes verkocht. Het wordt dus nog steeds grootschalig verkocht, ook door dealers op middelbare scholen, bij festivals en noem het maar op. Het is echt veel te vrij verkrijgbaar. Vandaar dat we er op inzetten. Maar inderdaad — de heer Crijns heeft gelijk — het is niet alleen offline; het is ook online. Een groot deel moet ook zitten in online aanpak. Ik heb de NVWA daartoe opgeroepen en heb er gister met de mensen daar een gesprek over gevoerd. Mevrouw Paulusma heeft er ook al even op gewezen dat influencers daar een bepaalde rol in zouden kunnen vervullen. Daar kijken we allemaal naar. Het is zonder meer het geval. Overigens zien we hetzelfde bij lachgas. Het is een lastig probleem, maar wel onderdeel ...

De voorzitter:

Ik kijk toch ook even naar de staatssecretaris. Ik zou dit debat namelijk heel graag vandaag afmaken.

Staatssecretaris Karremans:

U vindt mijn antwoorden te kort.

De voorzitter:

Nou, niet per se. Ik had graag meer tijd gehad, maar dat hebben we gewoon niet. We moeten om 13.30 uur echt door naar de tweede termijn van de Kamer, willen we vandaag dit debat nog afmaken. Voor de indieners en de initiatiefnemers vind ik dat gewoon wel zo netjes. We hebben daar de hulp van iedereen bij nodig.

Staatssecretaris Karremans:

Ik snap dat, voorzitter. Ik wil de Kamer natuurlijk wel recht doen in de beantwoording.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Is het kopje scholen al afgelopen?

Staatssecretaris Karremans:

Nee.

De voorzitter:

Vervolgt u uw betoog. Het voorstel is inderdaad om dat kopje af te maken. Dan kijk ik rond om te zien of er vragen zijn. Ik denk dat dat het efficiëntst is.

Staatssecretaris Karremans:

Ja, ik zal aangeven wanneer het zover is.

Dan een vraag van mevrouw Jansen over handhaving op scholen: kan de staatssecretaris aangeven welke structurele middelen scholen daarvoor krijgen, hoe de handhaving dit aanpakt en of de invulling aan de scholen wordt gelaten? Dat laatste is inderdaad het geval. Het wordt dus aan de scholen gelaten hoe zij dat doen. Er geldt inderdaad een rookverbod in en om scholen. Dit geldt overigens niet alleen voor roken, maar ook voor vaperen. Zij moeten dat zelf instellen, aanduiden en handhaven. Zij kunnen zelf het beste bepalen hoe zij dat doen. Dit betalen ze uit de reguliere middelen; ze krijgen daar geen extra geld voor. Dat is het antwoord op die vraag.

Dan de vraag van mevrouw Slagt-Tichelman hoe het zit met toezicht en handhaving op scholen, want de voorgaande vraag ging over het geld. Die naleving is relatief hoog; dat zien we. De NVWA doet vooral toezicht op basis van risico's en meldingen. Ze kijkt dus gewoon risicogestuurd waar ze naartoe moet. Dat is de handhaving met betrekking tot scholen. Bij mogelijke illegale verkooppunten gebruiken we bijvoorbeeld testkopers. Daar kan de NVWA verder mee aan de slag met de extra middelen die we daartoe beschikbaar stellen.

Dan de vraag hoe het staat met de voorbereiding van het wetsvoorstel voor een breder rookverbod voor plekken waar kinderen komen. Dat was een vraag van de heer Krul. Het klopt dat we op dit moment bezig zijn met een wetsvoorstel om een rookverbod bij beheerde speeltuinen, kinderopvanglocaties en kinderboerderijen in te voeren. Daarover zijn we met partijen in gesprek en ook met het ministerie van Sociale Zaken, met de staatssecretaris van Sociale Zaken. Ik hoop dat wetsvoorstel voor de zomer in internetconsultatie te brengen.

Dan tot slot de vraag van mevrouw Slagt-Tichelman hoe ik kan rijmen dat we met het Trimbos-instituut bekijken hoe de bezuinigingen ingevuld gaan worden en tegelijkertijd zelf stellen dat het programma Helder op School volgend jaar door kan gaan. Volgend jaar is er

gewoon nog financiering voor, want die middelen lopen sowieso nog door tot eind volgend jaar. Daarna, na 2026, zijn er ook nog middelen beschikbaar voor het programma Helder op School. Daar is projectfinanciering voor.

Voorzitter, dat waren de antwoorden op die vragen. Daarmee ben ik aan het einde van het kopje jongeren en schoolomgeving gekomen.

De voorzitter:

Ik heb in ieder geval mevrouw Slagt-Tichelman gezien, namens GroenLinks-PvdA.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Ik zat te wachten tot mijn vraag hoe het zit met de handhaving en het toezicht op scholen beantwoord werd, maar de vraag is met name welk handelingsperspectief scholen nu wordt geboden. Geluiden van leraren geven aan dat ze zich buiten de schoolpoort vrij machteloos voelen. Ook conciërges geven aan dat ze het soms innemen en dan toch weer terug moeten geven. Scholen willen echt wel, maar willen heel graag een handelingsperspectief.

Staatssecretaris **Karremans:**

Het is natuurlijk zo dat buiten het terrein van de school de school, om het juridisch te zeggen, geen jurisdictie heeft. Het gaat dus om de omgeving van de school.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Toch zou ik daar wel.. De staatssecretaris zegt zelf: we moeten het met z'n allen doen. Volgens mij zei ik dat ook. Dan gaat het niet alleen over de juridische artikelen en wetteksten, maar ook over het feit dat we ons daarin als samenleving en opvoeders verantwoordelijk voelen. En docenten en conciërges zijn wel degelijk opvoeders. Ik zou dus graag willen dat de staatssecretaris hier wel aandacht aan besteedt in zijn antivapeplan, want ik denk dat dit niet de enige oplossing is, maar dat het wel bijdraagt aan het uiteindelijk terugdringen van nicotinegebruik als we ons allemaal als opvoeders opstellen.

Staatssecretaris **Karremans:**

Mee eens; dank.

De voorzitter:

We gaan door naar het volgende blokje.

Staatssecretaris **Karremans:**

Dat is NVWA en illegale handel. Ik begin met de vraag van mevrouw Tielen: wat is er nodig voor de NVWA om de strijd tegen nicotine aan te gaan? Zij gaf zelf aan dat zij niks zag in een nieuwe toezichthouder. Die mening deel ik, zoals ik ook heb gezegd. Er wordt vandaag gestemd over een amendement van de hand van mevrouw Tielen. Dat is natuurlijk sowieso héél belangrijk, want er is gewoon capaciteit nodig om te kunnen handhaven. Daarnaast kijken we nu welke bevoegdheden en welke wetgeving we moeten aanpassen om goed toezicht te kunnen houden. Daarnaast is de NVWA bezig met de Douane om te kijken hoe er beter samengewerkt kan worden. Dat kan dus gedaan worden en daar is nog wat winst te boeken.

Dan een vraag van mevrouw Dobbe: kunnen we boetes verhogen voor overtreders van de wet en de opbrengst daarvan gebruiken voor het stoppen met roken door jongeren? We kijken nu naar de mogelijkheden om boetes te verhogen. Daar zijn we dus mee bezig. Het is belangrijk dat boetes hoog genoeg zijn, zodat ze voldoende afschrikwekkend zijn. Waar dat geld vervolgens aan besteed wordt? Jaarlijks, bij het opstellen van de begroting, wordt dit in een breed kader afgewogen. Daar hebben we natuurlijk met z'n allen financiële spelregels over afgesproken.

De **voorzitter**:

Ik had niet de indruk dat de staatssecretaris al aan het einde van zijn blokje was.

Staatssecretaris **Karremans**:

Nee, nee, zeker niet.

De **voorzitter**:

Dat zei ik in de richting van degenen die willen interrumpen. Gaat u door, staatssecretaris.

Staatssecretaris **Karremans**:

Er is gevraagd wanneer er een verkenning richting de Kamer komt naar de handhaving op het gebied van illegale verkoop van tabaks- en rookwaren. Allereerst is geld op korte termijn het belangrijkste. Daar wordt vanmiddag over gestemd, dus als er later vandaag een positieve uitslag volgt, dan kan de NVWA daar gelijk mee aan de slag volgend jaar. Daarnaast heb ik ook al gezegd dat wij kijken hoe we andere manieren van handhaven kunnen versterken. Dat komt in het actieplan antivapen, begin volgend jaar.

Dan was er de vraag hoe ik de smokkel en illegale handel tegen kan gaan. Daarover lopen gesprekken tussen de NVWA en de Douane. Zij bespreken hoe zij elkaar kunnen versterken om de illegale handel aan te pakken. De NVWA ontwikkelt op dit moment toezichtmethoden om onder andere producten in beslag te nemen en te vernietigen, en voor de toepassing van testkopers om illegale handel verder aan te pakken. Waar mogelijk werkt de NVWA samen met andere partijen, zoals de politie en de gemeenten.

Dat was het blokje, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dan heb ik in ieder geval mevrouw Tielen en mevrouw Dobbe genoteerd voor een interruptie. Eigenlijk was mevrouw Dobbe net iets eerder. Daarom zou ik haar de gelegenheid willen geven om als eerste het woord te nemen, namens de SP.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik wil doorvragen op die boetes. De staatssecretaris zegt dat er wordt gekeken naar het verhogen van boetes. Is dat dan voor verkopers én voor de tabaksindustrie, dus voor beide? Mijn tweede vraag is wanneer wij daar een terugkoppeling over krijgen.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dat zijn twee uitstekende vragen. Het eerste antwoord is ja. We kijken dus inderdaad naar beide. Bij de tabaksindustrie zal het dan vooral gaan om marketing. Dat is wat de tabaksindustrie zelf doet en daarvoor is dat marketingverbod. Er zijn ook allerlei regels voor verkooppunten, bijvoorbeeld het afgeschermd houden. We kijken dus naar beide. In reactie op uw tweede vraag: we verwachten dat dit eind volgend jaar komt.

De **voorzitter**:

Een vervolgvraag.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Mijn vervolgvraag is of dat niet wat sneller kan. Eind volgend jaar duurt nog een heel jaar.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja, dat zijn lange trajecten, begreep ik. We kijken natuurlijk altijd of we dingen sneller kunnen doen, maar dat vergt nogal wat voorwerk.

De voorzitter:

Voor we een driehoekje gaan maken. Volgens mij is uw oproep duidelijk, mevrouw Dobbe: als het sneller kan, dan graag.

Staatssecretaris Karremans:

Ja, dat signaal nemen we mee.

Mevrouw Tielen (VVD):

In het burgerinitiatief stond inderdaad die extra instantie. Daar hebben we het over gehad. Maar er stonden ook nog een paar andere dingen in, waarop ik ook wel een reactie zou willen, bijvoorbeeld de optie van het strafbaar stellen van handelsvoorraad. Is de staatssecretaris bereid om daar een reactie op te geven? Ook staat er iets in over het gebruik van kunstmatige intelligentie rondom marketing en filmpjes. We zien in andere sectoren dat dit heel goed kan werken. Ik zou graag willen dat de NVWA daar ook mee aan de slag kan.

Staatssecretaris Karremans:

Ja en ja. Dat nemen we mee in het plan.

De voorzitter:

Dat is allemaal lekker kort.

Staatssecretaris Karremans:

Dat dacht ik. Dan kom ik bij de industrie. Er is wat overlap tussen de blokjes; dat besef ik.

Wat kunnen wij nog meer doen om de tabaksindustrie aan te pakken? Ik hoef natuurlijk niet te vertellen van wie die vraag kwam. Die is van mevrouw Dobbe. Ons belangrijkste doel is inderdaad roken en nicotinegebruik terugdringen en snel een rookvrije generatie dichterbij brengen. Het terugdringen van roken, en dus onder andere het terugdringen van verkooppunten, raakt de tabaksindustrie in het hart, want dat is hun grootste inkomstenbron. Daarnaast zien we overigens wel dat ze steeds meer nicotineproducten aanbieden, waar ze steeds meer aan verdienen. Daar werken we ook aan met wetgeving, verboden en handhaving.

De heer Krul stelde een heel interessante vraag. In Canada gaan de kosten van het gehele ontmoedigingsbeleid naar de tabaksindustrie. Wat vindt de staatssecretaris daarvan, vroeg hij. Ik vind dit een interessant voorstel, dus dat wil ik gaan bekijken.

Hetzelfde geldt voor de analogie met het verslavingspreventiefonds voor gokken en of je dat kunt gebruiken. Dat is een beetje van hetzelfde laken een pak, denk ik. Daar geldt dus hetzelfde antwoord voor.

Dat was het kopje industrie, voorzitter.

De voorzitter:

Voor u vervolgt, kijk ik heel even rond of daar nadere vragen over zijn. Ik zie niemand, dus dan gaan we door met de EU, denk ik. Nee, toch een vraag van mevrouw Paulusma van D66.

Mevrouw Paulusma (D66):

Ik had namelijk ook vragen gesteld over de producenten. De staatssecretaris zegt nu geregeld dat hij dat gaat meenemen in de plannen, maar daar blijft het een beetje bij. Ik heb er toch wel behoefte aan — en ik denk mevrouw Dobbe ook — om te horen welke maatregelen het worden. Er is nog steeds een actieve lobby. Producenten hebben veel macht, ook online. Ik heb wel behoefte aan meer concrete toelichting dan continu van de

staatssecretaris te horen: het komt in het plan. Dat is heel mooi, maar ik zou graag nu wat meer willen weten.

Staatssecretaris Karremans:

Ik heb gezegd dat er al veel aankomt, ook aan wetgeving die we nu voorbereiden. Dat heb ik net al wat toegelicht. Mevrouw Dobbe heeft specifiek gevraagd naar de verhoging van boetes. Daar heb ik net een termijn aan gekoppeld. Daar komen we volgend jaar op terug. Dat zijn allemaal zaken die de industrie raken. Als je met boetes werkt, raak je natuurlijk direct de industrie, als ze in overtreding zijn. Ik heb net in antwoord op de vraag van de heer Krul gezegd dat ik wil kijken naar het model waarbij antirookmiddelen of -maatregelen gefinancierd worden vanuit een bijdrage van de industrie. Zoals ik wil kijken naar heel veel verschillende maatregelen, wil ik daar ook naar kijken. Dat heb ik toegezegd op de vraag van de heer Krul. Voor de rest zit er een hele reikwijdte aan maatregelen in het actieplan vaperen dat ik begin volgend jaar naar de Kamer stuur. Het is nogal logisch dat alles wat wij daarin doen, gericht is op minder vaperen. Dat raakt de industrie uiteindelijk ook, want dat is waar ze hun geld mee verdienen.

De voorzitter:

Een vervolgvraag.

Mevrouw Paulusma (D66):

De staatssecretaris sprak gisteren de ouders toe. Ik weet dat hij dat heeft toegelicht, maar ik ben ook een beetje op zoek naar hoe deze staatssecretaris de industrie gaat toespreken. Het is heel mooi dat iets nog een jaar duurt rondom boetes en het is ook heel mooi dat de staatssecretaris naar de suggesties van de heer Krul kijkt, maar waar zijn de stevige woorden richting de industrie?

Staatssecretaris Karremans:

Sterker nog, ik mag en wil niet eens met de industrie praten. Dat is de regel die we met z'n allen hebben. Ik heb ook al eerder in de media gezegd dat ik geen goed woord overheb voor wat de tabaksindustrie doet, namelijk iedere keer nieuwe producten op de markt brengen om onze kinderen verslaafd te maken. Volgens mij is dat een duidelijke uitspraak. Zo zit ik in de wedstrijd en zo kunt u mijn handelen ook beoordelen.

De voorzitter:

Tot slot.

Mevrouw Paulusma (D66):

Ter correctie: ik zei ook niet dat de staatssecretaris met de industrie moet gaan praten. Ik zei dat de staatssecretaris grote woorden moet gebruiken, omdat mensen daarvan onder de indruk raken. Dat waren de ouders namelijk gisteren. Het zou ook heel goed werken voor de industrie.

Staatssecretaris Karremans:

Ja.

Mevrouw Dobbe (SP):

Grote woorden zijn natuurlijk altijd om te zetten in wetgeving.

Staatssecretaris Karremans:

Dat is wat wij hier doen.

Mevrouw Dobbe (SP):

Dat zien we. Ik denk dat mevrouw Paulusma dat bedoelt. Als je het hebt over het aanpakken van de industrie, gaat het ook over alle spullen die ze in sigaretten stoppen om ze extra

verslavend te maken, zoals suikers. Ik vroeg naar de aanbevelingen van het RIVM. Komt dat hier nog terug?

Staatssecretaris **Karremans**:

Daar kom ik zo op.

De **voorzitter**:

Ik kijk nog een keer rond. Geen aanvullende vragen? Dan gaan we door naar het volgende kopje.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dank, voorzitter. Het volgende kopje is Europa. Mevrouw Tielen vroeg of de staatssecretaris bereid is om dit initiatief in Europa te bespreken. Ik refereer aan een uitspraak die ook is gedaan tijdens het debat: Nederland is geen eiland en daarom is het inderdaad belangrijk om binnen de Europese Unie samen op te trekken om zo veel mogelijk een gelijk speelveld te creëren en te voorkomen dat producten uit andere lidstaten worden gehaald. Laat ik daar een voorbeeld van noemen. Vergeef me, voorzitter, maar dit is wel belangrijk om te zeggen. Onze accijnzen op roken zijn veel hoger dan die in de omliggende landen. In Duitsland is een pak peuken gewoon heel veel goedkoper. Natuurlijk probeer ik daar ook met Duitse collega's over te praten. Daar zit het overigens in het ministerie van Landbouw. Het zit dus niet altijd in het ministerie van Volksgezondheid. We wachten nu de Duitse verkiezingen af, maar daarna pak ik natuurlijk gelijk de telefoon om te bellen met onze Duitse bureaus, met de minister van Landbouw in dit geval, die gaat over het rookbeleid in Duitsland. Dat is dus een heel terecht punt. Dat zien we nu ook bij het smaakjesverbod. Wij hebben dat wel, maar omliggende landen niet.

Dan de vraag wat de huidige plannen zijn van de Europese Commissie en het Europees Parlement voor het aanscherpen van regels rondom nicotine en tabak. De Europese Commissaris voor Gezondheid heeft aangegeven dat de Europese Commissie deze periode een voorstel zal doen voor de herziening van de Europese Tabaksproductenrichtlijn. De precieze tijdstip daarvan weten we nog niet, maar dit stimuleren we wel heel erg en heel veel landen met ons. Er zal onderhandeld worden met lidstaten en daarna ook met het Europees Parlement over hoe die nieuwe richtlijn eruit gaat zien. Deze aanpassing heeft mijn volle aandacht, kan ik u vertellen. We zijn hier al geruime tijd mee bezig. En toen ik twee weken geleden in Brussel was, heb ik hier ook veel tijd aan besteed.

Hoe kan de staatssecretaris ervoor zorgen dat de regels over tabak en nicotine overal in Europa gelden, en zeker in de Benelux en Duitsland? Volgens mij heb ik daar net ook wat over gezegd.

Dan werd er gevraagd om een reactie op het voorstel van de BBB om de accijnsverhogingen en het ontmoedigen van roken op Europees niveau aan te pakken. Dat is eigenlijk hetzelfde verhaal.

Dat was het puntje Europa, voorzitter.

De **voorzitter**:

Ik kijk wederom even rond om te zien of daar nog vragen over zijn. Nee? Dan zijn we aanbeland bij varia.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja, voorzitter.

Allereerst, de vraag van mevrouw Paulusma of ik van plan ben om data over de gezondheidsschade door vapes te verzamelen. Dat is een terechte vraag. Gisteren lazen we

daar ook iets over in de kranten. Een aantal artsen houdt bij wat voor gevolgen het heeft. Het is goed om die data te hebben. Volgens mij had mevrouw Paulusma het daarbij onder andere over mentale gezondheid. Ik denk dat het goed is om dat te doen. Ik denk niet dat we daarvoor een nieuw meldpunt hoeven op te richten, maar volgens mij hoorde ik mevrouw Paulusma daar ook niet over beginnen. Ik wil wel kijken hoe we die data efficiënt kunnen verzamelen. Ik denk namelijk dat dat relevant is. We hebben al heel veel meldpunten in Nederland. Er komen hier en daar natuurlijk ook meldingen binnen. Ik denk dus dat het nuttig kan zijn om te kijken hoe we dat kunnen gaan samenbinden, om daar meer zicht op te hebben.

Dan kom ik op de vraag van mevrouw Dobbe over de ideeën van het RIVM, onder andere over filterventilatie, donkere sigaretten, verlagen nicotinegehalte en ingrediënten zoals suiker en smaakstoffen verbieden. Daarover kan ik zeggen dat ik uiteraard grote waarde hecht aan die voorstellen, en ook aan de kennis die het RIVM op dit gebied inbrengt en de ideeën die ze daar genereren. Maar ook daarvoor geldt — hetzelfde geldt een beetje als bij waarmee ik begon bij de beoordeling van het initiatiefvoorstel — dat heel veel ziet op Europese regelgeving. Heel veel van die maatregelen kunnen dus niet eigenstandig door Nederland worden ingevoerd, omdat het, nogmaals, een door EU-wetgeving gereguleerd product is. Daar kan je dus niet zomaar eigenstandig extra eisen aan stellen, anders dan bijvoorbeeld een leeftijdsgrens. Maar ik ben van plan — dat zeg ik toe — om deze adviezen mee te nemen in die onderhandelingen over de nieuwe Europese Tabaksproductenrichtlijn, want dat is de plek waarbij dat gesprek moet plaatsvinden.

Wat kunnen we doen om meer rokers te doen stoppen met roken? Kunnen zorgverzekeraars meer stoppogingen vergoeden? Wat vindt de staatssecretaris daarvan? Dat vroeg mevrouw Dobbe. We weten dat stoppen met roken lastig is en dat er meestal meerdere stoppogingen noodzakelijk zijn om succesvol te stoppen met roken. Volgens mij refereerde mevrouw Dobbe daar ook aan. Maar zeker als het gaat om bijvoorbeeld zwangere vrouwen, wil je echt dat ze gelijk stoppen met roken. Ik ben het dus eens met mevrouw Dobbe dat rokers meerdere stoppogingen vergoed zouden moeten krijgen. Aan de andere kant zit daar natuurlijk ook altijd een max aan, maar ik ben in gesprek met zorgverzekeraars om te kijken hoe we dit goed kunnen regelen en hoe we belemmeringen in het systeem weg kunnen werken. Die gesprekken vinden nu plaats.

Tot slot, voorzitter, een vraag van de heer Krul. Bij de begrotingsbehandeling heeft de staatssecretaris verwezen naar een samenhangende preventiestrategie. Wat kan de staatssecretaris daarover zeggen en wanneer komt deze naar Kamer? Ik kan daarover zeggen dat die zeer samenhangend zal zijn. Die komt in het voorjaar 2025 naar de Kamer.

Dat was het, voorzitter.

De voorzitter:

Kijk eens aan. Er is veel om nog naar uit te kijken komend jaar op dit terrein. Ik kijk nog even rond of alle vragen beantwoord zijn. Of leidt de inbreng van de staatssecretaris nog tot aanvullende vragen? Zo te zien niet. Sterker nog, ik zie een aantal mensen gewoon de zaal verlaten!

Staatssecretaris Karremans:

Uit protest!

De voorzitter:

Dan wil ik voorstellen om over te gaan naar de tweede termijn van de zijde van de Kamer. Ik dank de staatssecretaris uiteraard voor zijn bijdrage. De eerste spreker van de zijde van de Kamer is mevrouw Daniëlle Jansen namens Nieuw Sociaal Contract.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Voorzitter. Ik wil de staatssecretaris bedanken voor de beantwoording van de vragen. Ik kijk uit naar alles wat nog staat te gebeuren op dit gebied. Ik heb twee moties, die ik beide indien met de heer Krul.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het verhogen van de wettelijke verkoopleeftijd naar 21 jaar bewezen effectief is in het beperken van de toegankelijkheid van nicotineproducten onder jongeren;

constaterende dat het grootste effect van een leeftijdsverhoging wordt verwacht bij adolescenten van 15 tot 17 jaar, omdat zij minder vaak vrienden of kennissen boven de 21 jaar hebben, juist in de leeftijd waarin de meeste jongeren beginnen met roken;

constaterende dat in de Verenigde Staten na de verhoging van de verkoopleeftijd van 18 naar 21 jaar de kans op roken in deze leeftijdsgroep met 39% is afgenomen;

constaterende dat uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat hoe later jongeren beginnen met roken, hoe kleiner de kans is dat zij verslaafd raken en de bijbehorende gezondheidsrisico's ondervinden;

verzoekt de regering een wetsvoorstel voor te bereiden waarin de leeftijdsgrens voor de verkoop van nicotineproducten vanaf 2028 stapsgewijs wordt verhoogd, met een jaarlijkse verhoging van één jaar, totdat de grens van 21 jaar is bereikt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Daniëlle Jansen en Krul.

Zij krijgt nr. 2 (36594).

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Ik heb nog maar heel weinig seconden. Mag ik de tweede motie helemaal voorlezen? Oké.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat roken in een auto zorgt voor minstens een hoeveelheid tabaksrook als in een rokerig café van vroeger;

constaterende dat dit extra zorgwekkend is omdat dit betekent dat minderjarigen in de auto worden blootgesteld aan een bijzonder schadelijke hoeveelheid rook;

constaterende dat baby's en kinderen extra gevoelig zijn voor de blootstelling aan tweedehands rook omdat hun immuunsysteem nog niet volledig is ontwikkeld en hun ademhalingsfrequentie hoger is;

constaterende dat hierdoor een groter risico ontstaat op luchtweginfectie, astma, kanker en wiegendood;

constaterende dat in 2020 al 91% van de Nederlanders vond dat auto's waarin kinderen

zitten geheel rookvrij zouden moeten worden;

constaterende dat in 2021 al twaalf landen binnen de Europese Unie een rookverbod in auto's hadden ingevoerd wanneer kinderen aanwezig zijn;

verzoekt de regering gehoor te geven aan de oproep van de EU Gezondheidsraad om auto's met kinderen rookvrij te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Daniëlle Jansen en Krul.

Zij krijgt nr. 3 (36594).

Dank u wel, mevrouw Jansen. Voordat u vertrekt, heeft u een interruptie van mevrouw Tielen namens de VVD.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat zou mevrouw Jansen dan een geschikte sanctie vinden als mensen worden betrapt op roken in een auto met kinderen?

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Het gaat mij erom dat mensen bewust worden van de gevaren van roken als er een kind in de auto zit. Ik snap het punt van mevrouw Tielen, namelijk dat de handhaving lastig is. Daar ben ik namelijk al eerder over ondervraagd. Ik denk toch dat het normerend zal werken. Ik hoop dat als je als overheid in een wet vastlegt dat roken in een auto met een kind erbij verboden is, in ieder geval een aantal mensen de urgentie begrijpt en stopt met roken. Wellicht is het dan voor de omgeving ook gemakkelijker om mensen aan te spreken en om ze te adviseren om te stoppen met roken.

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Jansen namens Nieuw Sociaal Contract. De volgende spreker van de zijde van de Kamer is de heer Krul namens het CDA.

De heer **Krul** (CDA):

Voorzitter. Excuses. Multitasken is niet helemaal mijn grootste kwaliteit. Het schema van vandaag is dermate omgegooid dat er straks eigenlijk al weer een debat begint waaraan ik deelneem, terwijl ik vanochtend nog niet wist dat dat debat zou plaatsvinden. Ik zat dus alvast een beetje de inbreng voor dat debat te typen. U begrijpt dat de aandacht dan wat wegvloeit. Ik zal me ook na deze inbreng moeten afmelden voor de rest van dit debat. Het gaat nu over roken, hoor ik de staatssecretaris zeggen.

Voorzitter. Ik heb wel een belangrijke motie en ik hoop dat de staatssecretaris die gaat omarmen.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het burgerinitiatief Nicotinee pleit voor een verbod op de verkoop van nicotinehoudende producten aan mensen geboren op of na 1 januari 2012, zodat vanaf 2030 de leeftijdsgrens voor verkoop van deze producten elk jaar met één jaar omhooggaat;

overwegende dat het burgerinitiatief hiermee een belangrijke voorzet heeft gedaan richting

de allereerste rookvrije generatie;

overwegende dat ook de overheid streeft naar een rookvrije generatie, onder andere via het Nationaal Preventieakkoord, maar dat het huidige beleid tekortschiet om de doelen te halen;

verzoekt de regering onderzoek te doen naar het voorstel van het burgerinitiatief Nicotinee voor een verbod op de verkoop van nicotinehoudende producten aan mensen geboren op of na 1 januari 2012, en de Kamer hierover voor de zomer van 2025 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Krul en Daniëlle Jansen.

Zij krijgt nr. 4 (36594).

Dank u wel voor uw inbreng. Ik was nog aan het rondkijken om te zien of er nog een interruptie is. Ik zie echter de heer Crijns al staan om zijn eigen inbreng te houden.

De heer Crijns (PVV):

Dank u wel, voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn beantwoording. Laat één ding vooropstaan: jongeren worden al heel goed beschermd door de overheid. Er zijn verschillende maatregelen, zoals een verkoopbeperking, een reclame-uitstalverbod en neutraler verpakkingsmateriaal. Er zijn ook rookverboden.

Onze fractie heeft één motie paraat. Die heeft betrekking op een rookverbod. Het is niet uit te leggen dat je in bijvoorbeeld een shishalounge aan een waterpijp mag lurken en bij bijvoorbeeld een kroeg buiten moet staan om te roken. Daarom de volgende motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het rookverbod is ingesteld om de volksgezondheid te beschermen en de schadelijke gevolgen van roken in openbare ruimtes te beperken;

overwegende dat het onacceptabel is dat er nog een horecasector bestaat, zoals shishalounges, waar het gebruik van rookproducten zoals stoomsteentjes, met en zonder nicotine en met en zonder smaakjes, is toegestaan en waar amper op naleving wordt gehandhaafd;

verzoekt de regering om te regelen dat stoomsteentjes, zowel met als zonder nicotine en smaakjes, onder het rookverbod gaan vallen, inclusief het gebruik ervan in shishalounges, en strengere handhaving binnen deze sector te waarborgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Crijns.

Zij krijgt nr. 5 (36594).

Deze motie leidt tot een interruptie van mevrouw Tielen namens de VVD.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

In de eerste termijn had meneer Crijns heel veel grote en stevige woorden over alle betutteling die er is. Nu wil hij zelf toch wel weer een verbod en extra handhaving op een nicotineproduct. Ik vraag me af wat nou de lijn is van meneer Crijns.

De heer **Crijns** (PVV):

Ja, dat klopt. Ik heb daarover inderdaad stevige woorden gesproken in de eerste termijn. Maar dit rookverbod is er al. Ik kan niet uitleggen aan mensen die mij een mail sturen die een café hebben dat zij hun mensen naar buiten moeten jagen als die willen gaan roken, terwijl je achter in een shishalounge in een luie stoel kan zitten lurken aan een waterpijp. Het is gelijke monniken, gelijke kappen.

De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Crijns, voor uw inbreng namens de PVV. Dan is het woord nu aan mevrouw Slagt-Tichelman namens GroenLinks-PvdA.

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat stoppen-met-rokentrajecten zijn ingericht op volwassenen die intrinsiek gemotiveerd zijn om te stoppen met roken;

constaterende dat er steeds meer ouders zijn die willen dat hun kind stopt met vaperen of roken, maar dat stoppen-met-rokenprofessionals hier vaak niet goed op zijn toegerust;

verzoekt de regering in overleg met stoppen-met-rokenprofessionals en andere experts te bezien wat er nodig is om stoptrajecten beter toe te spitsen op jongeren en minderjarigen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Slagt-Tichelman, Krul, Dobbe en Paulusma.

Zij krijgt nr. 6 (36594).

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

De tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat veel kinderen niet opgroeien in een rook- en tabaksvrije omgeving en het doel van een rookvrije generatie ver uit zicht is;

overwegende dat er nog gerookt wordt op plekken waar veel kinderen komen;

verzoekt de regering het rookverbod/vapeverbod uit te breiden naar sportterreinen, speeltuinen, kinderopvanglocaties, dagattracties en openluchtwembaden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Slagt-Tichelman en Krul.

Zij krijgt nr. 7 (36594).

Mevrouw **Slagt-Tichelman** (GroenLinks-PvdA):

Dan de laatste motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de NVWA, de politie, de Douane en andere instanties allemaal een rol hebben in het handhaven van de Tabaks- en rookwarenwet;

constaterende dat betere coördinatie tussen deze diensten kan leiden tot het effectiever bestrijden van de illegale handel in tabak, vapes en andere nicotineproducten;

verzoekt de regering in overleg met de verschillende handhavende autoriteiten te komen tot meer samenwerking betreffende de handhaving van de Tabakswet onder regie van het ministerie van VWS, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Slagt-Tichelman.

Zij krijgt nr. 8 (36594).

Dank u wel voor uw inbreng namens GroenLinks-PvdA. Dan is het woord nu aan mevrouw Dobbe namens de SP.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dank u wel, voorzitter. Ik heb drie moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er jaarlijks meer dan 20.000 mensen overlijden aan de gevolgen van roken;

overwegende dat de tabaksindustrie naar manieren blijft zoeken om jongeren verslaafd te maken en daar miljardenwinsten mee maakt;

verzoekt de regering om voor het zomerreces met voorstellen te komen om de tabaksindustrie harder aan te pakken en daarbij in elk geval te kijken naar het verhogen van boetes voor het schenden van wetten door tabaksproducenten en -verkopers,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe en Slagt-Tichelman.

Zij krijgt nr. 9 (36594).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de tabaksindustrie via de samenstelling van sigaretten probeert mensen zo veel mogelijk verslaafd te maken aan tabak;

overwegende dat het RIVM in het rapport Opties om sigaretten minder aantrekkelijk en verslavend te maken een aantal opties geeft om deze pogingen aan te pakken, bijvoorbeeld door filterventilatie te verbieden, sigaretten een donkere kleur te geven, het nicotinegehalte te verlagen en bepaalde ingrediënten, zoals suikers en smaakstoffen, te verbieden;

verzoekt de regering om op basis van dit RIVM-rapport met maatregelen te komen om sigaretten minder verslavend en aantrekkelijk te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe, Krul en Slagt-Tichelman.

Zij krijgt nr. 10 (36594).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat zorgverzekeraars momenteel maar één begeleide stoppoging vergoeden;

overwegende dat mensen gemiddeld zes pogingen nodig hebben om te stoppen met roken;

verzoekt de regering om ervoor te zorgen dat zorgverzekeraars meerdere begeleide stoppogingen per jaar gaan vergoeden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe en Slagt-Tichelman.

Zij krijgt nr. 11 (36594).

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dan rest mij in de laatste seconden nog om alle indieners van het burgerinitiatief en alle mensen die er zo hard aan hebben gewerkt, te bedanken.

De voorzitter:

Heel goed, dank u wel. Dan is nu het woord aan mevrouw Paulusma namens D66.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Voorzitter, dank u wel. Allereerst dank aan de initiatiefnemers voor al hun inzet en aan de staatssecretaris voor de beantwoording. Er stond nog één vraag van mij open, namelijk over de aanpak van de staatssecretaris wat betreft social media en influencers.

Ik heb één motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het gebruik van e-sigaretten onder jongeren toeneemt en gezondheidsrisico's met zich meebrengt;

overwegende dat alleen het topje van de ijsberg van gezondheidsschade door vaperen onder jongeren zichtbaar is, omdat zorgverleners enkel melding maken van de zeer ernstige gevallen;

overwegende dat het gebrek aan overzicht van gezondheidsproblemen door vaperen onder jongeren gericht inzet op preventie verhindert;

verzoekt de regering om met zorgverleners, waaronder kinderartsen en huisartsen, in gesprek te gaan, opdat brede vaperen-gerelateerde schade bij het te professionaliseren bestaande meldpunt laagdrempelig gemeld kan worden, waaronder de impact op mentale gezondheid;

verzoekt de regering de verzamelde gegevens mee te laten nemen in de monitoring en onderzoeken die onder andere het RIVM doet, opdat dit gebruikt kan worden bij beleidsvorming rondom het gebruik van e-sigaretten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Paulusma en Tielen.

Zij krijgt nr. 12 (36594).

Dank u wel, mevrouw Paulusma. Het woord is nu aan mevrouw Tielen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Voorzitter, dank u wel. Het is wat mij betreft om heel veel redenen goed om over dit onderwerp te debatteren, dus dank aan degenen die dit debat hebben veroorzaakt. Dank ook aan de deelnemers van het debat en aan de staatssecretaris voor zijn bijdrage.

Ik heb twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat schadelijke en verslavende nicotineproducten uit de handen van kinderen moeten blijven;

constaterende dat het in Nederland verboden is om nicotineproducten te verkopen aan minderjarigen, maar dat Nederland geen eiland is;

overwegende dat jongeren toch steeds meer vaperen en roken, onder andere met nicotineproducten van buiten Nederland;

verzoekt de regering om samen met EU-collega's te komen tot een heldere, eenduidige en stevige anti-nicotineaanpak,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Tielen en Paulusma.

Zij krijgt nr. 13 (36594).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat schadelijke en verslavende nicotineproducten uit de handen van kinderen moeten blijven;

overwegende dat na de instelling van een verkoopverbod van vapes en vapes met smaakjes aan minderjarigen in Nederland, jongeren toch dergelijke vapes gebruiken door onlineverkoop, verkoop in de buurlanden en illegale handel;

verzoekt de regering om samen met de Nederlandse buurlanden eenduidige, duurzame en stevige afspraken te maken die nicotinegebruik bij jongeren tegengaan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Tielen en Paulusma.

Zij krijgt nr. 14 (36594).

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik kijk uit naar het plan van de staatssecretaris. Ik denk dat we dan gewoon weer over dit onderwerp gaan debatteren. Zoals al gezegd: volgens mij is dat hartstikke goed. Fijne dag.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Tielen, voor uw bijdrage. Mevrouw Wijen-Nass geeft aan dat ze afziet van haar tweede termijn.

Dan zijn we hiermee aan het einde gekomen van deze termijn van de zijde van de Kamer. Ik heb gehoord dat de staatssecretaris tien minuten nodig heeft om de moties te appreciëren. Zullen we dan schorsen tot 13.35 uur? Dat is net geen tien minuten. Maar we zorgen dan allemaal dat we op tijd in de zaal zitten. Ik schors tot 13.35 uur.

De vergadering wordt van 13.27 uur tot 13.35 uur geschorst.

De voorzitter:

Ik heropen de vergadering. Aan de orde is nog steeds het debat over het burgerinitiatief Nicotinee (36594, nr. 1). Ik heet iedereen wederom van harte welkom. Het is mooi om te zien dat gedurende het hele debat de tribune mooi gevuld is. Dank voor uw geduld en aandacht, heel fijn. We zijn aanbeland bij de appreciaties van de moties. Volgens mij was er ook een enkele vraag die nog beantwoord moet worden. Ik geef de staatssecretaris daartoe het woord.

Staatssecretaris Karremans:

Dank u wel, voorzitter. Allereest de openstaande vraag. Excuus dat ik die nog niet beantwoord had in mijn eerste termijn, maar die zal ik nu beantwoorden. Dat is de vraag van

mevrouw Paulusma: hoe kunnen we misinformatie op social media aanpakken? Binnenlandse Zaken voert daarover nu een onderzoek uit, met handelingsperspectief voor de overheid. Daar kijk ik reikhalzend naar uit. In mijn portefeuille zitten veel aanknopingspunten om dat aan te pakken. We ondervinden veel gevolgen van misinformatie op social media. Dat is het antwoord op de vraag.

Mevrouw **Paulusma** (D66):

Laat ik me flexibel opstellen, wilde ik zeggen. Maar wat heeft de staatssecretaris van de Kamer nodig om hier druk achter te zetten? Het is natuurlijk een probleem dat nu bij VWS ligt, maar het ligt ook bij meerdere departementen. Wat heeft de staatssecretaris van ons nodig om ervoor te zorgen dat hier meer druk op komt?

Staatssecretaris **Karremans**:

Ik denk in algemene zin van de politiek nodig te hebben dat we digitale zaken steeds meer gaan zien als een gezondheidskwestie. Hier kan ik een heel betoog over houden. Je zit het in Europa ook. De Digital Services Act wordt heel erg gezien vanuit privacy, informatievoorziening en mededinging, maar veel minder vanuit gezondheid en mentale gezondheid, waar natuurlijk ook veel aandacht voor is ten aanzien van social media. Daar kan de Kamer mij dus bij helpen.

Voorzitter. Ik kom, met uw goedkeuring, toe aan de appreciatie van de moties.

Ik begin bij de motie op stuk nr. 2, van mevrouw Jansen en de heer Krul. Die verzoekt mij een wetsvoorstel voor te bereiden waarin de leeftijdsgrens voor de verkoop van nicotineproducten vanaf 2028 stapsgewijs wordt verhoogd, met een jaarlijkse verhoging van één jaar, tot de grens van 21 is bereikt. Ik ben bereid om de leeftijdsgrens van 18 naar 21, dus enkel dat deel, te onderzoeken op uitvoerbaarheid en haalbaarheid. Dan ga ik nog niet gelijk beginnen met het schrijven van wetteksten. Ik wil eerst goed uitzoeken wat de uitvoerbaarheid en de haalbaarheid daarvan zijn. Maar dat ziet echt alleen op de verhoging van 18 naar 21. Dan gaan we nog niet direct aan de slag met wetteksten, maar kijken we eerst naar de uitvoerbaarheid en de haalbaarheid. Als dat de uitleg is die ik aan de motie mag geven, kan ik 'm in die zin omarmen. Dat wil zeggen: dan kan ik 'm oordeel Kamer geven.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Dan zou ik graag willen weten waar het 'm dan precies in zit qua uitvoerbaarheid en haalbaarheid. Waar doelt de staatssecretaris precies op?

Staatssecretaris **Karremans**:

Ik denk dat mevrouw Tielen dat al heel goed heeft uitgelegd. Heel veel leeftijdsgrenzen zijn gericht op 18 jaar. Wat betekent het dan als je er eentje uithaalt en die leeftijdsgrens vervolgens naar 21 tilt? Hoe zit het met de uitvoerbaarheid van de handhaving? Is dit qua capaciteit ook allemaal mogelijk? Aan elk wetsvoorstel zitten haken en ogen, dus zeker ook aan dit. Die wil ik eerst bekijken. Voordat we gaan beginnen met het schrijven van wetteksten, ga ik kijken naar de uitvoerbaarheid en de haalbaarheid. Dat ben ik bereid te doen. Die handreiking wil ik ook doen. Maar het is natuurlijk aan mevrouw Jansen om daar zelf een oordeel over te vellen.

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Er zijn wel meer gevallen van een leeftijdsgrens van 21 jaar. Dat is met een reden: bepaalde verantwoordelijkheden vereisen een hogere leeftijd, omdat je hersenen op je 21ste nog niet helemaal volgroeid zijn. Een voorbeeld daarvan is dat je op je 18de wel in een auto mag rijden, maar nog niet in een vrachtwagen, omdat dat wat ingewikkelder is; daar moet je ook 21 voor zijn. Ik hoop dus dat die 21ste hier ook niet ... Je bent ook pas financieel zelfstandig als je 21 jaar bent.

De **voorzitter**:

En wat is uw vraag aan de staatssecretaris, mevrouw Jansen?

Mevrouw **Daniëlle Jansen** (NSC):

Mijn vraag is de volgende. Stel dat ik instem met dat onderzoek; daar moet ik trouwens nog even over nadenken. Op welke termijn komt dat er dan?

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja, wat voor termijn ... Ik stel voor dat we daarop terugkomen als de motie wordt aangenomen. Maar dat is het aanbod dat ik doe. Dat kunnen we denk ik redelijk snel doen; denk aan volgend jaar. Daar komen we schriftelijk even op terug.

De **voorzitter**:

Ik kijk nog heel even naar de staatssecretaris. Is daar ook een wijziging van de motie voor nodig, of vindt u het met deze toelichting afdoende?

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja, het liefst wel natuurlijk, want dan is het helder waar we met elkaar over stemmen.

De **voorzitter**:

Oké, mevrouw Jansen dient 'm toch in.

Staatssecretaris **Karremans**:

Maar dan ontraad ik 'm, hè? Dat is dan het gevolg.

De **voorzitter**:

Zeker. Dan noteren we "ontraden".

Dan de motie op stuk nr. 3.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dan de motie-Jansen/Krul op stuk nr. 3. Die verzoekt de regering om gehoor te geven aan de oproep van de EU-Gezondheidsraad om auto's waarin kinderen zitten rookvrij te maken. Die motie heeft mevrouw Jansen volgens mij al eerder ingediend. Daar heb ik ook al eerder op gereageerd, namelijk bij het begrotingsdebat van VWS. Of het ging toen om een vraag. Ik verwijs ook naar die eerdere reactie. Het gaat onder andere over capaciteit en de mogelijkheid om te kunnen handhaven; die is er niet. Daarom ontraad ik de motie.

De **voorzitter**:

Dan noteren we "ontraden".

Staatssecretaris **Karremans**:

Dan de motie-Krul/Jansen op stuk nr. 4. Die vraagt de regering om onderzoek te doen naar het voorstel vanuit het burgerinitiatief Nicotinee voor een verbod op de verkoop van nicotinehoudende producten aan mensen geboren op of na 1 januari 2012 en om de Kamer hierover voor de zomer van 2025 te informeren. Ik zou het volgende willen zeggen wat betreft verwachtingsmanagement: gelet op de beperkingen die ik in mijn inleiding heb aangegeven, kan ik die motie oordeel Kamer geven. Ik wil dus wel de verwachtingen temperen, zeker ook ten aanzien van het juridische deel. Dat is namelijk heel lastig, om het maar eufemistisch te verwoorden. Ik verwijs ook naar de manier waarop men daar in Denemarken naar heeft gekeken. Maar ik wil het wel onderzoeken. Ik wil alles even netjes in elkaar zetten en alles in kaart brengen. Daarmee wil ik 'm oordeel Kamer geven.

De **voorzitter**:

Dan noteren we, met die toelichting, "oordeel Kamer" bij de motie op stuk nr. 4.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dan de motie-Crijns op stuk nr. 5. Die vraagt de regering om te regelen dat stoomsteentjes, zowel met als zonder nicotine en smaakjes, onder het rookverbod gaan vallen, net als het gebruik ervan in shishalounges, en om strengere handhaving binnen deze sector te waarborgen. Die ga ik de appreciatie ontijdig meegeven. Ik kan dit namelijk vanuit gezondheidsoverwegingen wel volgen, maar dit heeft bredere implicaties, die ik in kaart wil brengen. Die moet je netjes tegen elkaar afwegen. Dat wil ik dus eerst doen. Daarmee geef ik de motie de appreciatie ontijdig.

De heer **Crijns** (PVV):

Ik neem aan dat de staatssecretaris dus eerst onderzoeken wil gaan doen. Wanneer kan ik die onderzoeken dan verwachten?

Staatssecretaris **Karremans**:

Medio volgend jaar.

De heer **Crijns** (PVV):

Dan wil ik 'm toch in stemming laten brengen.

De **voorzitter**:

Oké. U gaat 'm dus niet aanhouden, meneer Crijns. Dan neem ik aan dat de motie wel ontraden wordt.

Staatssecretaris **Karremans**:

Dan is die wel ontraden. Dan zeg ik "ontijdig", dus dan ontraad ik 'm. Ik wil eerst dat onderzoek doen, zodat ik zaken goed kan afwegen. "Ontijdig" is natuurlijk een nieuw toegestane appreciatie ...

De **voorzitter**:

Zeker. Dat mag u ook zeggen, maar omdat de heer Crijns zegt ...

Staatssecretaris **Karremans**:

Kijk, bij "ontijdig" zeggen we niet dat iets geweldig en fantastisch is. Dan zeggen we dat het beter is om het niet te doen, vandaar. Dat is het idee van "ontijdig".

De **voorzitter**:

Oké. U heeft nu de inkleuring erbij gegeven. Ik denk dat de Kamer het hiermee moet doen.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja, ja, ja. U heeft u ons die verschillende mogelijkheden voor appreciaties gegeven! Dan gaan we ze natuurlijk ook gebruiken.

De **voorzitter**:

Ik heb mij laten vertellen dat dat in samenspraak is gebeurd. Maar laten we die discussie op een ander moment voeren.

Staatssecretaris **Karremans**:

Oké, oké. Dan kom ik op de motie-Slagt-Tichelman c.s. op stuk nr. 6. Die vraagt om een verbetering van rook- en vapestoptrajecten voor jongeren en verzoekt de regering om in overleg met stoppen-met-rokenprofessionals en andere experts te bezien wat er nodig is om stoptrajecten beter toe te spitsen op jongeren en minderjarigen. Die geef ik oordeel Kamer en zal ik ook meenemen in het actieplan.

Voorzitter. De motie op stuk nr. 7 verzoekt de regering het rookverbod/vapeverbod uit te breiden naar sportterreinen, speeltuinen, kinderopvanglocaties, dagattracties en

openluchtwembaden. Dat is natuurlijk ontzettend veel. Ik vind het een hele sympathieke motie, maar dit vergt enorm veel van vrijwilligers en enorm veel van de handhavingscapaciteit. Ik ga 'm dus ontraden, maar ik zeg er wel bij dat wij al met een aantal sectoren werken aan een wettelijk verbod. Ik heb tijdens het debat al gezegd dat ik dat voor de zomer in internetconsultatie wil brengen. Ik moet zeggen dat al heel veel partijen dit vrijwillig doen. Daar ben ik ontzettend, ontzettend blij mee. Met die argumentatie apprecieer ik de motie met "ontraden".

De motie op stuk nr. 8, over meer samenwerking handhaving Tabaks- en rookwarenwet, verzoekt de regering in overleg met de verschillende handhavende autoriteiten te komen tot meer samenwerking met betrekking tot de handhaving van de Tabakswet onder regie van het ministerie van VWS en de Kamer hierover te informeren. Deze motie is oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 8 is oordeel Kamer.

Staatssecretaris Karremans:

Met de motie op stuk nr. 9 vragen mevrouw Dobbe en mevrouw Slagt-Tichelman om voor het zomerreces met voorstellen te komen om de tabaksindustrie harder aan te pakken en daarbij in ieder geval te kijken naar het verhogen van boetes voor het schenden van wetten door tabaksproducenten en -verkopers. Ik heb in het debat al gezegd dat we daarnaar kijken. De motie verzoekt om met voorstellen te komen. Daar kan ik naar kijken. Ik weet natuurlijk nog niet wat daaruit komt. Met die opmerking wil ik 'm oordeel Kamer geven. Ik weet nog niet wat daaruit komt, maar het is evident en logisch dat we daarnaar kijken.

De voorzitter:

Dan noteren we "oordeel Kamer" met die lezing.

Staatssecretaris Karremans:

De motie op stuk nr. 10 verzoekt de regering om op basis van het RIVM-rapport waar het in de motie over gaat — ik zal de titel niet herhalen — met maatregelen te komen om sigaretten minder verslavend en aantrekkelijk te maken. Als ik 'm zo mag lezen dat ik de suggesties van het RIVM meeneem in de gesprekken die ik in Europa zal voeren over de TPD, de Tabaksproductenrichtlijn, dan zal ik 'm oordeel Kamer geven. Maar ik kan dat niet eigenstandig doen, omdat dat op Europees niveau besproken en geregeld moet worden. Met die uitleg kan ik 'm oordeel Kamer geven. Ik hoor natuurlijk graag wat mevrouw Dobbe daarvan vindt.

De voorzitter:

Precies. Mevrouw Dobbe.

Mevrouw Dobbe (SP):

Dan heb ik iets meer nodig dan alleen maar "ik neem het mee in gesprekken", want dat is wel heel ... Wij zijn hier de hele dag ook in gesprek, maar dat betekent helaas niet dat de staatssecretaris nu ineens al mijn ideeën overneemt.

Staatssecretaris Karremans:

In positieve zin? Is dat iets?

Mevrouw Dobbe (SP):

Hoe bedoelt u?

Staatssecretaris Karremans:

Ik kan het natuurlijk meenemen in gesprekken, bij wijze van spreken: ik heb hier

maatregelen, doe het niet. Dat bedoel ik niet. Ik bedoel dat ik het in positieve zin meeneem naar Europa.

De voorzitter:

Misschien kan mevrouw Dobbe nog iets specifieker aangeven wat ze extra nodig heeft van de staatssecretaris zodat hij dat kan overwegen.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik wil natuurlijk maximale inzet, maar ook maximale creativiteit. Het zou dus fijn zijn als de staatssecretaris ook kan kijken wat we hier in Nederland wel kunnen doen. Als het niet in Nederland geregeld kan worden, kunnen we dat in Europa proberen te regelen? En kunnen we ook een concrete terugkoppeling krijgen over wat er uit die gesprekken is gekomen op deze vier punten?

Staatssecretaris Karremans:

Met positieve inzet en maximale creativiteit. Volgens mij hebben we een deal.

De voorzitter:

Kijk eens aan. Dan noteren we "oordeel Kamer" met deze deal. Dan zijn we bij de motie op stuk nr. 11.

Staatssecretaris Karremans:

De motie op stuk nr. 11, ook van mevrouw Dobbe, verzoekt de regering om ervoor te zorgen dat zorgverzekeraars meerdere begeleide stoppogingen per jaar gaan vergoeden. Ik kan daar niet voor zorgen; dat vind ik het lastige. Ik zei al dat we ons daarvoor inzetten en dat we in gesprek zijn met zorgverzekeraars op dit punt, zeker ook ten aanzien van bepaalde groepen. Dat moet ik erbij zeggen, maar dan is de motie oordeel Kamer, met maximale creativiteit.

De voorzitter:

Mevrouw Dobbe kijkt of het bij deze ook lukt, maar ik weet het niet zeker.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ja, mooi is dat. Nee, eh ... Nou ben ik wel mijn interruptie kwijt.

Staatssecretaris Karremans:

Ik kan er niet voor zorgen. Dat is het punt.

De voorzitter:

"Inspannen" of "inzetten" was het.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Nou ja, regel het.

Staatssecretaris Karremans:

Regel het, oké.

De voorzitter:

Ik zie dat mevrouw Tielen daar een vraag over heeft.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Daar maak ik wel een beetje bezwaar tegen. We hebben jaarlijks best wel serieuze gesprekken over het basispakket, over wat wij vinden dat de samenleving gezamenlijk moet bijdragen aan welke behandelingen en dat soort zaken. Dit is een basispakketvraagstuk. Natuurlijk kan de staatssecretaris daarover in gesprek gaan, maar punt een ligt dit ook bij de

minister van VWS, punt twee moeten we hier als Kamer een debat over voeren en punt drie kost het gewoon geld.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dan is mijn vraag: waarom kan hij het niet regelen? Volgens mij kan hij het namelijk wel regelen. Volgens mij kan hij ook in gesprek gaan met de minister, zijn collega van VWS, om het te regelen. Volgens mij kan dat dus allemaal wel, maar goed. De zorgverzekeraars hebben niet alles voor het zeggen in dit land. Volgens mij zijn dat toch de staatssecretarissen en de ministers.

De **voorzitter**:

Dank voor uw toelichting. Dan kijk ik even naar de staatssecretaris voor het oordeel na de inbreng van mevrouw Tielen en mevrouw Dobbe. Geeft u ze nog steeds oordeel Kamer of worden ze toch ontraden?

Staatssecretaris **Karremans**:

De lezing van mevrouw Tielen klopt. Ik kan wel in gesprek gaan om te kijken — ik kan er niet voor zorgen; dat is wat ik zeg — of dat voor bepaalde doelgroepen mogelijk is, maar er zit een cap op. We gaan niet elke stoppoging vergoeden. Dat is natuurlijk gewoon het hele punt. Maar we zien daar wel meerwaarde in. We zoeken ook flexibiliteit, zeker ten aanzien van bepaalde doelgroepen. Ik refereerde al aan zwangere vrouwen. Ik heb daar ook naar verwezen in mijn bijdrage. Dus echt met die appreciatie kan ik 'm oordeel Kamer geven, maar ik kan er niet voor zorgen.

De **voorzitter**:

Dan kijk ik even naar mevrouw Dobbe of ze die lezing ...

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Doe maar.

De **voorzitter**:

Ja? Dan noteren we met die lezing "oordeel Kamer".

Staatssecretaris **Karremans**:

Voorzitter. Nog drie moties. De motie-Paulusma/Tielen op stuk nr. 12 verzoekt de regering verzamelde gegevens en onderzoeken die onder andere het RIVM doet, mee te nemen in de monitoring, opdat die gebruikt kunnen worden bij beleidsvorming rondom het gebruik van e-sigaretten. Die motie kan ik oordeel Kamer geven. Daarbij wil ik de opmerking maken dat we natuurlijk meldpunten hebben voor mentale gezondheidszorg. Als we daar dingen tegenkomen over vaperen, dan zullen we natuurlijk met professionals in gesprek gaan om te kijken of dat bij elkaar gebracht kan worden. Dat is helemaal goed.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 12 krijgt oordeel Kamer.

Staatssecretaris **Karremans**:

Ja. Tot slot de laatste twee moties. De motie-Tielen/Paulusma op stuk nr. 13 verzoekt de regering om samen met EU-collega's te komen tot een heldere, eenduidige en stevige antinicotine-aanpak. Die krijgt oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 13 krijgt oordeel Kamer. En dan de laatste.

Staatssecretaris **Karremans**:

Tot slot de motie-Tielen/Paulusma op stuk nr. 14. Die verzoekt de regering om samen met

Nederlandse buurlanden eenduidige, duurzame en stevige afspraken te maken die nicotinegebruik bij jongeren tegengaan. Die geef ik ook oordeel Kamer.

De voorzitter:

Dan noteer ik "oordeel Kamer" bij de motie op stuk nr. 14.

Dan zijn we hiermee aan het einde gekomen van de behandeling van dit burgerinitiatief. Ik dank de leden en uiteraard de staatssecretaris van harte. Maar ik wil in het bijzonder de leden van het burgerinitiatief Nicotine van harte ervoor danken dat zij dit onderwerp op de Kameragenda hebben gezet. Zoals u allen heeft gehoord, gaan we er de komende periode nog veel vaker over spreken. Dus ik denk ook dat dat mede dankzij u is, dus complimenten daarvoor.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Ik wil de Kamer erop attenderen dat we dinsdag 17 december gaan stemmen over de ingediende moties. We zullen zorgen dat we de indieners van het initiatief zullen informeren over de uitkomst van die stemmingen. Ik had de staatssecretaris al bedankt. Dat gezegd hebbende schors ik voor een enkel moment, zodat we door kunnen met het volgende debat. Ik schors voor een enkel moment.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.